84. Tiistaina 24 päivänä lokakuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi hovioikeuden päätösvaltaisen kokoonpanon väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta 2197

Hallituksen esitys 84/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 8/1995 vp

2) Hallituksen esitys laiksi oikeusrekisterikeskuksesta ..... „

Hallituksen esitys 109/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1995 vp

3) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1996 ..... „

Hallituksen esitys 67/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 15/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1996 perittävästä maksusta ..... „

Hallituksen esitys 93/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 16/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta 2198

Hallituksen esitys 92/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi sotilasavustuslain muuttamisesta 2207

Hallituksen esitys 105/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain 36 ja 40 §:n muuttamisesta 2208

Hallituksen esitys 120/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

8) Hallituksen esitys laeiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain 1 §:n ja evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain 1 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 116/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

Ainoa käsittely

9) Hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet (muutos min. Heinosen osalta) ..... „

Valtioneuvoston kirjelmä VN 3/1995 vp

10) Hallituksen esitys valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksista vuonna 1996 2208

Hallituksen esitys 114/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 17/1995 vp

Ensimmäinen käsittely

11) Hallituksen esitys laiksi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa „

Hallituksen esitys 57/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1995 vp

12) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta 2219

Hallituksen esitys 58/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

13) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 101/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

14) Hallituksen esitys laiksi merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 126/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

15) Hallituksen esitys laeiksi työaikalain sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta 2220

Hallituksen esitys 127/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Lähetekeskustelu

16) Lakialoite laiksi työsopimuslain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

Lakialoite 46/1995 vp (Kantalainen ym.)

17) Lakialoite laiksi metsästyslain 37 §:n muuttamisesta 2223

Lakialoite 47/1995 vp (Karjalainen ym.)

18) Lakialoite eläinsuojelulaiksi 2224

Lakialoite 48/1995 vp (Viitamies ym.)

Mietintöjen pöydällepano

19) Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 6.6.1995 Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoista ..... „

Valtioneuvoston selonteko 1/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L. sekä edustajat Enestam, Halonen, Huttu-Juntunen, Ihamäki, Karhunen, Kiljunen, Koski V., Laakso, Linnainmaa, Nyby, Ojala A., Paasilinna, Penttilä, Puhakka, Pykäläinen, Rimmi, Rinne, Saapunki, Sasi, Seppänen, Suhola, Tahvanainen, Tiuri, Veteläinen ja Viinanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Koski V., Kiljunen, Tahvanainen, Tiuri ja Enestam.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä pyytävät

tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Suhola, virkatehtävien vuoksi edustajat S-L. Anttila, Enestam, Laakso, Linnainmaa, Nyby, Paasilinna, Sasi ja Viinanen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Huttu-Juntunen, Ihamäki, Penttilä, Rimmi, Rinne ja Tahvanainen,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Seppänen,

tämän kuun 26 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Kokkonen ja yksityisasioiden vuoksi ed. Krohn,

tämän kuun 27 päivään sairauden vuoksi ed. A. Ojala ja yksityisasioiden vuoksi ed. Puhakka sekä

ensi marraskuun 1 päivään virkatehtävien takia ed. Pykäläinen ja yksityisasioiden takia ed. Veteläinen.

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto puoltaa lomanpyyntöjä, kuitenkin siten että ed. Pykäläisen lomanpyyntöä puolletaan yksityisasioihin perustuvana.

Lomanpyyntöihin suostutaan puhemiesneuvoston puollon mukaisesti.

U-asiat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että 19 päivänä lokakuuta 1995 päivätyn valtioneuvoston kirjelmän ohella ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 40—42.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asioiden n:ot U 40 ja 41 osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä asian n:o U 42 osalta talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 158—161, 163—165, 167—169, 172, 173, 177 ja 178. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

P ä i v ä j ä r j e s t y k s e s s ä o l e v a t a s i a t :

1) Hallituksen esitys laiksi hovioikeuden päätösvaltaisen kokoonpanon väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 84/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 8/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi oikeusrekisterikeskuksesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 109/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1996

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 67/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 15/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1996 perittävästä maksusta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 93/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 16/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 92/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys tämän lainmuutoksen yhteydessä tarkoittaa sitä, että maatalousyrittäjien eläkejärjestelmä uhkaa romuttua. Tämä järjestelmä, joka säädettiin vuonna 69, on toiminut hyvin. Se on tuonut maatalousyrittäjät eläketurvan piiriin, joka on ollut tyydyttävä, vaikka on todettava, että se on kaikkein niukin kaikista työeläkejärjestelmistä eli antaa etuutta kaikkein vähiten saajalleen.

Kun järjestelmää luotiin, oli näköpiirissä, että maatalousyrittäjien aktiiviväestö tulee pienenemään, ja erityisesti tämä rakennemuutos on näkynyt näinä viime vuosina, mistä aiheutuvat myös järjestelmän rahoitusongelmat. Sen vuoksi alusta pitäen oli selvää, että valtio tulee subventoimaan tätä järjestelmää, ja se onkin toiminut aina tähän saakka tyydyttävästi. Lisäksi maataloustulosopimuksissa aina tietty osuus laskettiin siirtyväksi eläkejärjestelmän piiriin.

Nyt hallituksen esityksessä viljelijöiden omavastuuosuutta nostetaan 1 000 markalla per henkilö, mikä tarkoittaa perheessä usein 2 000 markan lisävastuita, lisäkuluja. Tällä saadaan maatalousyrittäjät maksamaan omasta eläkejärjestelmästään 150 miljoonaa markkaa vuositasolla enemmän kuin aikaisemmin.

Tämä tieto sinänsä on jo kova, 150 miljoonaa markkaa maatalousyrittäjille juuri näinä päivinä on raskas kuorma. Hallituksen esityksen henkihän on se, että näin jatkettaisiin neljän vuoden ajan eli yhteensä aina 600 miljoonaan markkaan saakka. Tämä on täysin kohtuutonta, ja tämän vuoksi lakiesitystä on mahdotonta hyväksyä. Ainakin eräs asiantuntijoista sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sanoi suoraan, että mikäli viljelijöiden osuutta lisätään 150 miljoonasta markasta, järjestelmä käy kannattamattomaksi maatalousyrittäjille. Tämä on mielestäni se keskeinen viesti, joka tulisi huomata lain käsittelyn yhteydessä.

Minusta tuntuu aika kummalliselta, että pakottaisimme tietyn väestönosan sellaiseen järjestelmään eläkkeittensä turvaamisessa, että se olisi täysin kannattamaton. Joutuu väkisinkin kysymään: Eikö rinnalla väiky yksityisvakuutusjärjestelmän mahdollisuus? Ainakin lakisääteisenä pakottaminen sellaiseen järjestelmään, joka on kannattamaton, tuntuu epäoikeudenmukaiselta.

Keskusta lähtee siitä, että näinä säästöjen aikoina myös tässä on valtion menoja säästettävä. Olemme valmiita lisäämään 50 miljoonalla markalla viljelijöiden maksuosuutta. Tällä tavoin, vaikka viljelijöihin kohdistuu selkeä tulontason menetys sekä sosiaaliturvan säästöratkaisulla monien muiden etuuksien menetyksiä, yksityistieavustuksen menetys jne., olemme valmiit 50 miljoonan markan omavastuuosuuden lisäämiseen. (Hälinää)

P u h e m i e s (koputtaa): Kehotan edustajia rauhoittumaan!

P u h u j a : Kun laki nyt on kolmannessa käsittelyssä, on luonnollista, että olemme tilanteessa, että voimme joko hylätä tai hyväksyä esityksen. Edellä selostettuun viitaten ehdotankin, että lakiehdotus hylättäisiin nyt kolmannessa käsittelyssä.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei sinänsä ole tietysti yllättävää, että keskustan kansanedustaja Jorma Huuhtanen vastustaa maatalousyrittäjien osuuden lisäämistä. Mutta kun katsoo kuitenkin sitä, mitä viime vaalikauden aikana tapahtui nimenomaan maanviljelijöiden osalta, voidaan todeta, että kaikkiin tilastoihin perustuen maatalousyrittäjät sittenkin kaikkein vähiten joutuivat osallisiksi säästötalkoissamme. Kun myös tulevaisuudessa näyttää siltä, että maatalous kuitenkin vain varsin kohtuullisessa määrin joutuu osallistumaan kustannuksiin, tämä Jorma Huuhtasen puheen-

vuoro tuntuu aika erikoiselta, vaikka odotetulta, kun kysymyksessä on keskustan edustaja.

Muutenkin tässä yhteydessä haluan sanoa vain sen, että Euroopan unionia ja sen tuomia mahdollisuuksia ovat maatalousyrittäjät ja erityisesti MTK sekä keskustan kansanedustajat aivan turhan synkin värein maalailleet. Kuten tiedämme, tänä päivänä kuitenkin tämän vuoden osaltakin tilanne on aivan erilainen kuin viime vuonna eduskunnankin salissa ennustettiin.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo ei ilmeisesti tunne asian tätä puolta kovinkaan hyvin, kun hän puhuu tuohon äänensävyyn.

Ensinnäkin kyllä maatalousyrittäjät ovat olleet säästötalkoissa viime vuosina siinä missä muutkin suomalaiset. On aivan väärä väite, että näin ei olisi. Pikemminkin voi sanoa, että he ovat olleet enemmän säästötalkoissa mukana kuin ehkä muut ryhmät. (Ed. Elo: Minkä tilaston mukaan?) Olennaista tässä on se, kestävätkö maatalousyrittäjät tässä tilanteessa tämän lisäkuorman ja kestääkö heidän kannaltaan eräs tärkeä sosiaalisen ulottuvuuden osa, eläkejärjestelmä, tätä päätöstä. Minä vetoankin siihen, että asiantuntijoiden mukaan se ei kestä. Sen vuoksi lakiesitys tulee hylätä.

Romanian senaatin varapuhemiehen vierailu

Puhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Romanian senaatin varapuhemiehen Radu Vasilen johtama valtuuskunta on saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun varapuhemies Vasilen seurueineen ja myös muut ulkomaiset vieraamme tervetulleiksi eduskuntaan. (Suosionosoituksia)

Ed. Lämsä: Arvoisa puhemies! Ed. Elo toi esille, että maatalous ei osallistuisi säästöihin eikä olisi osallistunut. Kyllä EU-sopimuksen myötä maatalouteen on kohdistettu enemmän säästöjä kuin mihinkään muuhun ammattiryhmään myös sillä tavalla, että se on leikannut suoraan viljelijän palkkaa.

Aivan äskettäin on valmistunut Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tekemä tutkimus. Siinä tuli selkeästi esille, että kun kotitalouksiin kohdistuu tämän vuoden säästöpäätösten osalta keskimäärin 800 markan säästöt, niin maatalousyrittäjille säästöt ovat kaiken kaikkiaan 8 800 markkaa. Tämä on se todellinen kuvio, mikä tässä on.

Viljelijöiden eläkejärjestelmäkysymys on nyt keskusteluttanut salia aika lailla. Haluan tuoda lyhyesti esille sen perusasian, mikä puuttuu monen tiedoista. Kun maatalousyrittäjien eläkelaki tuli voimaan vuonna 1970, eläkejärjestelmä rakennettiin kahdelle peruspilarille. Rahoitus oli järjestettävä pysyvälle pohjalle ja toimeenpanoa varten oli perustettava oma eläkelaitos. Historia, mikä on hyvä tuoda esiin, on, että vakuutettujen omarahoitusosuuden järjestämisessä oli alussa esillä kaksi vaihtoehtoa. Se olisi järjestetty niin, että viljelijöiden osuus vakuutusmaksusta olisi asetettu hintoihin. Tätä vastustivat varsin voimakkaasti sosialidemokraatit ja SAK, ja sen myötä päädyttiin historialliseen kompromissiin eli että tämä ero otetaan nyt sitten valtion budjetista, ja tätä on kutsuttu historialliseksi kompromissiksi.

Tässä haluan huomauttaa, että kaikki eläkevakuutusmaksut tietyllä tavalla ovat mukana joko tuotteiden hinnoissa tai palveluiden hinnoissa.

Kun hallitus keväällä teki näitä MYEL-eläkejärjestelmään kohdistuvia päätöksiä, ei puututtu järjestelmän rakenteeseen. Meiltä löytyy aivan vastaava rakenne LEL-eläkejärjestelmässä, koska sieltä nyt tutkimuksien mukaan on maksettu eläkkeitä lähes 3 miljardia markkaa, ja kertyneet tulot ovat olleet 1,4 miljardia markkaa. Tämä ero on sitten korvattu työeläkejärjestelmän tasausrahastosta, johon MYEL-järjestelmä ei kuulu. Eli tässä on se ero, LELiin tulee varoja eläkejärjestelmän tasausrahastosta ja MYELiin tulee valtion budjetista, mutta myös LELiin maksut kerätään veroluontoisilla maksuilla.

Budjettiesityksen yleisperusteluihin on lisätty teksti, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö ennen vuoden 1997 talousarvion laatimista selvittää, miten maatalousyrittäjien sosiaaliturvajärjestelmien toimintaa voidaan kehittää siten, että kyseisillä toimilla saavutetaan hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja säästöjä järjestelmien tehokkuus ja jatkuvuus samanaikaisesti säilyttäen. Olennaista tässä on, että valmisteluissa otetaan huomioon hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen tehdyt eläkepoliittiset ratkaisut, joilla voitaisiin kompensoida tulevien vuosien säästöjen tavoitteita. Haluan korostaa tässä yhteydessä tämän asian tärkeää merkitystä. Mutta tämäkään ei pidä sisällään sitä, että hallitus luopuisi säästötavoitteistaan, 600 miljoonasta markasta, ja se kyllä tietää sitä, että koko

eläkejärjestelmä romuttuu. Myös sitä taustaa vasten on tehty vastaehdotus, että tämä 50 miljoonan markan säästö lähtee siltä pohjalta, että eläkejärjestelmä ei romutu, mutta myös säästöjä voidaan toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Huuhtasen tekemää ehdotusta.

Edustajat V. Koski ja Kiljunen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ymmärrän kyllä ed. Huuhtasta oikein hyvin, kun hän toteaa, että maatalousyrittäjien eläkejärjestelmä on toiminut oikein hyvin. Se on toiminut oikein hyvin valtion verorahoilla ja kansalaisten verorahoilla. Nimittäin 70 prosenttia tästä 2 miljardin markan vuosipotista on hoidettu toisten eläkeläisten ja palkansaajien maksamilla veroilla. Nyt tähän 1 400 miljoonaan markkaan puututaan 150 miljoonan markan edestä. Voi sanoa, että jo on aikakin, kun vertaa muiden yrittäjien ja työeläkeläisten kohtelua ja heidän eläkekattamistapaansa tässä yhteiskunnassa.

Edellinen, MTK-johtoinen hallitus kiersi jatkuvasti kaikki maatalouteen liittyvät säästökysymykset, ja niitä ei juuri siihen suunnattu. Nyt on kyllä aika lailla hämmästyttävää, että 350 miljardin markan valtion velkatilanteessa ja rajujen säästöjen laajemmin kohdistuessa lukuisiin asioihin täällä kaksi edustajaa ja keskustapuolue ilmoittaa, että nytkään ei saisi kajota tähän kysymykseen, joka 70-prosenttisesti verorahoilla hoidetaan, maatalousyrittäjäeläkkeeseen, kun otetaan huomioon muitten eläkejärjestelmien kohtelu. Kovin teillä on laaja tämä vastuun kannon piiri, kun te lähdette edelleen siitä, mitä te koko viime kauden teitte eli jätitte yhden väestöryhmän erityiskohtelun piiriin ja työeläkeläiset ja palkansaajat olivat teidän rokotuksenne kohteena.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki perehtyy asioihin huonosti, ainakin tämän asian osalta. Keskusta on esittänyt nimenomaan 50 miljoonan markan omavastuuosuuksien lisäämistä viljelijöille, ja äskeinen puheenvuoro ei siinä suhteessa pidä paikkaansa.

Ed. Rajamäki ei ymmärrä maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän keskeistä ongelmaa. Maksajia tässä järjestelmässä, siis yrittäjämaksajia, on äärettömän vähän suhteessa edunsaajiin. He eivät yksinkertaisesti jaksa, ja olisi täysin kohtuutonta vaatia, että he pelkästään hoitaisivat eläkejärjestelmän rahoituksen. Yhteiskunnassa tuskin missään muualla tapahtuu tai on tapahtunut näin nopeaa rakennemuutosta, mitä maatalouden piirissä on tapahtunut. Tämä on se perimmäinen syy, miksi valtion on oltava mukana järjestelmässä tänäkin päivänä.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon ja ed. Rajamäen puheenvuorot kyllä osoittavat, millä motiivilla näitä säästöjä hallitus on tehnyt. Kun muistamme kesän keskusteluja, esimerkiksi maa- ja metsätalousministerin epäilyihin siitä, että nyt ollaan menossa väärällä tavalla tähän eläkejärjestelmään, voi vain yhtyä, ja voi sanoa, että ehkä tänä yhtenä vuonna ei tapahdu eläkejärjestelmän romuttamista. Mutta nimenomaan ei tässä ole kysymys maatalouden aktiiviväestön saamista tuloista. Niitä kyllä leikataan, mutta tapahtuu kyllä hyvin suurella todennäköisyydellä, mikäli koko säästöpaketti toteutetaan, että yksi osa työeläkejärjestelmästä romutetaan.

Ennen kaikkea nämä teidän puheenne ovat erittäin epäoikeudenmukaisia siinä suhteessa, että tästä eläkejärjestelmästä toimeentulonsa saavien eläketaso on noin 1 000 markkaa kaikkia muita eläkeläisiä pienempi. Tästä lähtökohdastahan tätä pitäisi katsoa, ei siitä, miten sen rahoitus on. Totta kai rahoitus voidaan katsoa epäoikeudenmukaiseksi, kun elinkeinon rakenne on sellainen, että eläkkeen saajia on 250 000 ja eläkkeen maksajia vain 150 000. Ei teidän linjallanne tämä eläkejärjestelmä yksinkertaisesti toimi eikä pysy pystyssä. Siitä on tulossa toimimaton sillä tavalla, että sitä ei pystytä kustantamaan.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen kanssa on tästä käyty keskustelua myös viime viikolla, ja näyttää siltä, että hän on hyvin innoissaan tällaisesta asiasta, missä ollaan maataloudelta tuhoamassa eläkejärjestelmä. Se ilmeisesti sopii hänen toimintaansa erittäin hyvin. Haluan tässä korostaa, kun hän tuo aina esille, että tämä vain koskettaa maataloutta ja missään muualla ei tällaista löydy, EU-maissa myös muualla on tällaisia eläkejärjestelmiä viljelijöitten suhteen. Haluan myös huomauttaa, kuten toin puheessani esille, että näistä järjestelmistä löytyy vastaava ongelma. Ei tämä ole yksin maatalouteen kohdistuva ongelma, vaan näitä löytyy muualtakin. Ed. Kemppainen

toi esille, että nimenomaan tässä ollaan tekemässä ennakkopäätöstä eli romuttamassa yhdeltä väestönosalta työeläkejärjestelmä. Se on tietenkin ennakkopäätös myös muualle.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime viikolla sain suuren ilon keskustella samaisten keskustan edustajien kanssa tästä asiasta ja olen huomannut, että veden kanto kaivoon ei kannata tässäkään tilanteessa.

Joka tapauksessa kysymys on siitä, että ed. Huuhtanen on niin suuresti lähestymässä tätä katastrofaalista valtiontalouden tilannetta ja suurtyöttömyyttä, että hän on valmis nyt viidentenä vuonna tätä katastrofia tekemään 3 prosentin säästön. Mahtava lähestymistapa tässä tilanteessa väestöryhmän osalta, joka eläkejärjestelmänsä osalta ei ole lainkaan vielä ollut kohteena! Kyllä minä sanon, että tässä maassa on pienellä työeläkkeellä olevia ihmisiä kalliissa vuokra-asunnoissa toimeentulotuen piirissä, jotka ovat useasti paljon huonommassa asemassa. Nyt on kyse siitä, että kun tehdään säästöjä, niitä joudutaan tekemään myös maatalousyrittäjien väestöön, joka teillä on sellainen pyhä tabu, johon ei viime kaudella kajottu lainkaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minua ärsyttää se yksioikoisuus, jolla ed. Elo suhtautuu maatalouteen ja siihen kohdistettaviin leikkauksiin. Ed. Rajamäeltä ei voi muuta odottaakaan kuin tällaista yksioikoista suhtautumista, koska se on hänen linjansa näissä maatalouskysymyksissä.

Maataloudelta on tämä mukaan luettuna leikattu ja lyöty kaksinkertaisesti. Sen tulot ovat vähentyneet EU-jäsenyyden myötä, nyt menee pinta-alalisä. Tukipaketti on avattu, sen vaikutuksista ei tiedä vielä loppujen lopuksi mitä se tuo tullessaan. Nyt on eläkekysymys, lomituskysymykset, tienpito jne. Tämän lisäksi maataloutta luonnollisesti kohdellaan kaltoin niiden leikkausten osalta, jotka kohdistuvat kaikkiin, niin eläkeläisiin, palkkatyöläisiin kuin muihinkin, lapsilisät, opintotuki, sairauspäivärahat jne. Tämä on kaksinkertaisesti, mitä lyödään maataloutta, mutta sitä arvon sosialidemokraatit eivät lainkaan huomaa, ettekä pysty kumoamaankaan minun näkemystäni.

Kun palkkatyöntekijöiden tulot ja ostovoima ovat tehtyjen ratkaisujen ansiosta kohonneet, ostovoima ja tulot ovat tietysti toisiinsa liittyviä asioita, maataloudessa vastaavasti tulokehitys ja ostovoima on vähentynyt 4,2 prosentista eräiden laskelmien mukaan jopa 10 prosenttiin näiden leikkausten vaikutuksesta. Kuinka te voitte väittää silloin, ettei maataloutta ole kohtuuttomasti lyöty? Ja tämä asia on juuri näitä lyömiskeinoja, kun on puhe eläkejärjestelmästä, mutta näitä on, niin kuin sanottu, monia muitakin. Minä en ymmärrä teidän näkemyksiänne, pysyisitte totuudessa joskus edes vähänkin.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän asian suhteen näyttävät mielipiteet ja mielialat lyövän puolin ja toisin kovin korkeina. Minusta kysymyksessä on paikallaan ilman muuta tämän ensi vuoden säästön jälkeen seuraavaa vuotta ajatellen tehdä, niin kuin valiokunta yksimielisesti mietinnössään on todennut, että eläkelaki säilytetään toimivana maatalouden lakisääteisenä eläkejärjestelmänä ja asian jatkovalmistelussa tämä on otettava huomioon. On selvitettävä myös säästöjen vaikutukset kansaneläkejärjestelmään ja yhteydet muun työeläkejärjestelmän muutoksiin.

Ne TEL-järjestelmän muutokset, jotka alkukesästä tehdyn sopimuksen perusteella on nyt valmisteltu ja annettu eduskunnalle, myös osaltaan tuovat säästöjä maatalousyrittäjien eläkejärjestelmään yli 200 miljoonan markan verran. Minusta tämä säästö on katsottava tässä yhteydessä.

Minusta huoli siitä, että tämä järjestelmä säilyy toimivana ja haluttavana ja sellaisena, että maatalousyrittäjien maksukyky sen sallii, on ei vain maatalousyrittäjien oma etu, vaan myöskin kansantalouden etu, koska pitkässä juoksussa tämän järjestelmän oleelliset heikennykset heijastuvat lisäkustannuksina kansaneläkejärjestelmässä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoron johdosta haluaisin lyhyesti todeta, että toivoisin, että hänen lähtökohtansa näihin asioihin olisi hieman erilainen. Viittaan tässä ed. Rajamäelle esimerkiksi Turun Sanomien tämän päivän kirjoitukseen, jossa pankinjohtaja Sorsa uudistaa ajatuksensa maatalouden Korpilammesta ja siitä, että nyt olisi aivan välttämätöntä rakentaa kaupunkien ja maaseudun yhteistyötä myöskin työllisyyden näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Tämäkin asia liittyy tähän. Kehottaisin ed. Rajamäkeäkin hieman tulemaan juoksuhaudoista ulos ja rakentamaan tässä uudessa tilanteessa, kun olemme EU:n sisämarkki-

noilla, vähän parempaa yhteistyötä. Ed. Elolle myöskin tällaiset terveiset samaan suuntaan.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on kyse kahdesta asiasta, jotka halutaan sotkea, tietysti poliittisesti, keskustapuolueen edustajien taholta.

Ensinnäkin nyt on kyse valtavista säästötarpeista, miten ne kohdistetaan. Ensimmäisen kerran tämä hallitus ottaa myöskin maatalouden eläkejärjestelmät säästöjen kohteeksi. Se ei ole kovin paljon, jos ajatellaan 70-prosenttisesti verorahoista rahoitettua järjestelmää, että siihen, 1 400 miljoonaan, nyt suunnataan 150 miljoonaa markkaa omavastuiden nostoa.

Toinen asia on sitten, mikä on maatalouspolitiikan tilanne yleensä. Sen sopeutumisen rajuus, mikä EU:n yhteydessä on tullut, on tullut juuri siitä, että te, jotka olette väittäneet maataloutta rahastaneenne, olette olleet tuhoamassa sitä sillä, että te ette millään tavalla ryhtyneet EU-jäsenyyden vaikutuksia ennakoiviin toimenpiteisiin. Tämä näkyy maatalouslomituksessa, kaikissa, missä mieluummin, samaan aikaan kun muuta sosiaaliturvaa, pienyrittäjien lomarahoja ja muita vietiin pois, te lisäsitte 200—300 miljoonaa markkaa lisäbudjeteilla rahaa. Ikään kuin rahaa olisi miten paljon tahansa käytettävissä. Nyt tapahtuu se, että yhtäkkiä tulee liian paljon rajuja muutoksia. Tässä suhteessa me olemme todella olleet koko ajan, viime kaudenkin, huolestuneita maatalouden selviytymisestä. Tällä lyhytnäköisellä edunvalvonta-asenteella, jolla te nytkin liikutte, että jokaista maataloutta koskevaa säästötai järjestelytointa te vastustatte poliittisesti, ei maatalous sopeudukaan. On vaikea löytää myöskään yhteistä, isänmaan kannalta hyvää lähestymistapaa asioiden hoitoon.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa puhemies! Ed. Elo puolusti hallituksen leikkausesitystä tähän maatalousyrittäjien eläkejärjestelmään sillä, että viime hallituskaudella maatalous ei ole osallistunut näihin säästöihin millään tavoin.

Hän ei ole ilmeisesti tutustunut Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tilastoihin; kyseessä on valtion tutkimuslaitos. Täältä ilmenee, että vuonna 90 maatilayritysten liikevaihto oli 27 miljardia markkaa, josta jäi maataloustuloksi eli yrittäjäperheiden palkaksi ja oman pääoman koroksi 9,3 miljardia markkaa. Vuonna 94 liikevaihto oli 24,5 miljardia ja maataloustuloksi jäi 7,1 miljardia eli 2,2 miljardia markkaa vähemmän. Tämä kiistatta todistaa, että sen elinkeinon osalta on tehty merkittäviä leikkauksia ja maataloustulo on vähentynyt.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki toi esille, että maataloutta ei ole sopeutettu EU-tilanteeseen ja siitä johtuvat nämä nyt maatalouteen kohdistuvat säästötoimet. Tulee muistaa se, että nimenomaan EU-ratkaisu ja -liittymissopimus merkitsi selkeää sopeuttamista maataloudelle. Kaikki, mikä sen jälkeen on tehty, on kyllä tälle elinkeinolle liikaa. Kyllä aivan selkeästi tehtiin siinä jo pitkälle, viidelle vuodelle, säästöohjelma, joka kaikkiaan on 3 miljardia markkaa. Eli tätä sopeuttamista on tehty. Ed. Rajamäki näkee kyllä aivan väärin nämä asiat ja tietoisesti haluaa kärjistää ja tuoda näitä vanhoja asioita tähän mukaan.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki todellakin itse todisti, että vedenkanto kaivoon ei kannata, koska mikään tosiasia ei näytä tuossa kaivossa säilyvän. Ed. Rajamäki muistaa jälleen väärin, kun hän sanoi, että edellinen hallitus sivuutti kaikki maatalouden säästöt. Budjettikirjat todistavat, ettei näin todellakaan ole. Edellä ed. Ranta-Muotio toi lahjomattomia tilastoja esille. Olisi arvokasta tämän tärkeän asian osalla, että pysyttäisiin totuudessa.

Tässä maatalouseläkeleikkauksessa ei ole kysymys minusta maatalouspolitiikasta eikä edes politiikasta, ja missään tapauksessa siinä ei saisi olla kysymys puoluepolitiikasta, vaan kysymyshän on sosiaalivakuutuksesta. Eläkkeet, siis kaikki eläkkeet, maksetaan joka tapauksessa aina yhteisesti. Virkaeläkkeet maksetaan verorahoista kokonaan. TELin mukaisista eläkkeistä enintään kolmasosan maksavat palkansaajat, muilta osin työnantaja ja yhteiskunta, valtio, verorahojen muodossa. Näin on myös maatalouseläkkeitten osalta. Suurin piirtein suhde on sama kuin TELissä. Sen tähden minusta on hyvin väärin, että nyt lähdetään muuttamaan tätä järjestystä ja erityisesti sysäämään taakkaa vähenevien viljelijöitten kontolle. Tätä viljelijät, jotka ovat tälläkin hetkellä joutuneet ja joutuvat moniin suuriin vaikeuksiin, eivät missään tapauksessa kestä.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samalla, kun vastaan ed. Ryhäselle, vastaan aika monelle muullekin, mutta erityisesti ed. Ryhäselle, kun hän sanoi, minkä verran palkansaajat vain osallistuvat työeläkejärjes-

telmän kustannuksiin. Meillähän työeläke perustuu palkkaan. Se on osa palkkaa, jota maksetaan koko ajan. Nämä rahastot ovat noin 200 miljardia markkaa.

Kun palkan alennuksesta yksistään ei ole pystytty näitä rahoja ottamaan, sen lisäksihän viime hallituksen aikana, minkä myös palkansaajajärjestöt hyväksyivät, työntekijät rupesivat maksamaan myös omaa TEL-maksua, jota on kerätty tämän vuoden loppuun mennessä muistaakseni noin 5 miljardia markkaa.

Jotta edes ensi vuoden alusta maatalousyrittäjätkin maksaisivat omaa maksua sen verran suurin piirtein kuin palkansaajat, on kohtuussyistä tähän otettu tämä 150 miljardin markan potti. Siitä huolimatta valtio osallistuu Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen rahastointiin noin 2 miljardilla markalla. Eli siinäkin taas palkansaajat ja veronmaksajat ovat rahoittamassa maatalousyrittäjän eläketurvaa.

Sen lisäksi sitä rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen kautta, jossa kansaneläkevakuutusmenot ovat noin 20 miljardia markkaa. Ne kerätään pääasiassa palkansaajan työn pohjalta palkansaajan kansaneläkevakuutusmaksuna ja työnantajan kansaneläkevakuutusmaksuna. Jos nämä rahat ei riitä, verovaroista otetaan loput.

Tämä maatalousyrittäjien eläketurvasta ja siitä, miten he osallistuvat rahoitukseen.

Mikään leikkaus täällä ei ole miellyttävä asia. Mutta jos olen oikein ymmärtänyt, keskustapuolueen taholta ollaan arvostelemassa myös muita leikkauksia ihan siitä johtuen, että niitä myös tapahtuu muissa väestöryhmissä, päinvastoin kuin täällä nyt väitätte.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellä ed. Skinnari toi esille eläkkeitten rahoittamisesta vanhan väitteen, joka ei kestä sosiaalipoliittista tarkkailua. Meillähän kaikkiin eläkelakeihin liittyy esimerkiksi jatkuvuusperiaate eli tulevan ajan periaate, joka osoittaa tämän sosiaalivakuutuksen luonteen. Yhden kuukauden työssäolo voi tällä hetkellä turvata 60 prosentin eläkkeen. Kuinka yhden kuukauden työllä kukaan on voinut koko loppuelämäkseen maksaa 60 prosentin eläkkeen? Siis tällä esimerkillä haluan osoittaa, että kysymys on sosiaalivakuutuksesta ja siitä, että me yhteisesti maksamme kaikki eläkkeet.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! On varmaan syytä tarkastella asiaa maatalousyrittäjän kannalta ihan kokonaisuutena: Mitkä ovat hänen selviytymiskeinonsa tänä päivänä ja mitä tämä päätös tarkoittaa niissä selviytymiskeinoissa? Mutta olennaista on tarkastella tämän sosiaaliturvajärjestelmän erästä osaa, eläkkeitä, joissa koko eläkejärjestelmä on romuttumassa hallituksen esityksen mukaisesti. Tämä on mielestäni se pääasiallisin huoli, joka jokaisella täällä olevalla edustajalla tulisi olla. Mikä on se vimma, että meidän tulee tavallaan romuttaa järjestelmä, joka on toiminut tähän saakka ja myös maatalousyrittäjäin eläkettä ajatellen aivan kohtuullisesti?

Rahoitusperiaatteet lähtevät siitä, että maksajia on suhteessa niin hirvittävän vähän edunsaajiin nähden. Tämä epäsuhta aiheuttaa menettelytavan, mihin sosialidemokraatit jatkuvasti viittaavat. Tämän voisi tiivistää myöskin näin: Sosialidemokraatit eivät ole millään lailla huolissaan maatalousyrittäjien eläkkeistä. Miten he selviytyvät aktiivisen työajan jälkeen? Jos tämä järjestelmä kaadetaan, heillä ei ole mitään selviytymismahdollisuutta. He ovat siinä määrin eläkkeissään jäljessä muita ryhmiä.

Ed. E l o : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huuhtanen ja eräät muut keskustan edustajat ovat täällä todenneet, etteivät allekirjoittanut ja ed. Rajamäki tunne tätä asiaa. Ei asia ole lainkaan niin monimutkainen, että kysymys olisi tuntemisesta. Totta kai me ymmärrämme, mikä on 150 miljoonaa ja mikä on 50 miljoonaa. Siinä on 100 miljoonan markan ero, mitä nyt keskusta on tarjonnut, siihen verraten, mitä hallitus esittää.

Tosiasia on, että itsenäisyyden aikana maalaisliitto-keskusta on muodostanut Suomeen maatalousyrittäjistä rälssin, jolla on sellaisia etuoikeuksia, joita ei millään muulla yhteiskuntaryhmällä ole. Kun vertaamme esimerkiksi maatalousyrittäjien asemaa muihin pieniin ja keskisuuriin yrittäjiin, voimme todeta, että maatalousyrittäjät ovat aivan etuoikeutetussa asemassa monessa suhteessa, muun muassa lomaetuuksien suhteen.

Mitä tulee siihen, että rakennemuutos olisi ollut nopeinta maaseudulla, ed. Huuhtanen, totean kyllä, että Suomen teollisuuspaikkakunnat ovat jo 20 vuoden ajan muuttaneet elinkeinorakennettaan ja ihmiset ovat joutuneet tottumaan suuriin ongelmiin näillä teollisuuspaikkakunnilla.

Itse asiassa tämän päivän ongelmat maataloudessa johtuvat siitä, niin kuin ed. Rajamäki sanoi, ettei keskusta ole suostunut aikaisemmin

muutoksiin. Keskustan poliittinen voima on ollut niin suuri, että se on estänyt rakennemuutoksen maaseudulla. Nyt se on välttämätön. Me kaikki sen tajuamme. Myös keskustan edustajat sen tajuavat. Kun tällä kertaa keskusta ei ole hallituksessa, mikä on varmasti Suomen kansan kannalta paras mahdollinen ratkaisu, me pystymme tekemään sellaisia ratkaisuja, jotka ovat veronmaksajien kannalta myöskin oikeudenmukaisia ja kaikkien muiden yhteiskuntaryhmien paitsi maatalouden kannalta, joka sekin kuitenkin varmasti on velvollinen osallistumaan talkoisiin.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Haluan osallistua ainoastaan keskustelun siihen osaan, mikä koski sitä kysymystä, miten viime vaalikauden aikana leikkaukset kohdentuivat maatalouteen. Haluan vain todeta, että vaalikauden aikana maatalouspääluokkaan tehtiin miljardimittaiset säästöt, noiden neljän vuoden aikana. Ne säästöt olivat linjassa sen yleisen säästömitan kanssa, mikä kohdistui kauttaaltaan myöskin muihin pääluokkiin. (Ed. Elo: Tilastot osoittavat toista!) — Myöskin tilastot osoittavat tämän väitteen oikeaksi, ed. Elo, minkä tässä sanoin. Niihin tilastoihin muun muassa täällä jo kertaalleen viitattiin. Niitä tilastoja löytyy enemmänkin. Riittää, kun katsoo valtion budjettia, lukee viime vuosien asianomaisen pääluokan luvut ja momentit. Vastaus löytyy myöskin sieltä.

Mitä tulee vielä leikkaukseen, jota nyt käsitellään, tällä on ensinnäkin aineellisesti oma merkityksensä maataloudelle ja maaseudulle tilanteessa, jossa hallitus muutenkin kurittaa uskomattoman kovalla kädellä sekä asianomaista elinkeinoa että maaseutua. Tällä on myöskin henkisesti suuri epävarmuutta luova vaikutus. Nämä kaksi seikkaa — aineellinen pudotus, aineellisten voimavarojen raju nipistys ja vielä henkinen epävarmuus — yhdessä luovat sellaisen tilanteen, joka ei voi olla koko Suomen kannalta onneksi eikä myöskään maaseudun eikä maatalouden kannalta onneksi. Nyt hallitus temppuilee kaiken maailman muita uusia hankkeita, jotka tulevat kalliiksi ja joilla yritetään kompensoida niitä menetyksiä, mitä maaseutu näiden hallituksen toimenpiteiden yhteisvaikutuksena kokee.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen sanoi, että hallituksen esitys toteutuessaan aiheuttaa henkistä epävarmuutta lisää maaseudulle. Tämä varmasti pitää paikkansa, koska muutokset ovat siellä suuria. Mutta henkistä epävarmuutta on luonut rutkasti enemmän se työttömien armeija, joka viime vaalikaudella lisääntyi tällaisiin mittasuhteisiin kuin lisääntyi. Ymmärrän, että maaseudulla on henkistä epävarmuutta, mutta kun kiertää työttömien luona, siellä on suorastaan epätoivoa.

Mitä tulee maatalouden rakennemuutokseen, kun olen ollut pitkään maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja nähnyt tämän rakennemuutoksen, olisin kyllä toivonut, että silloin vuosia sitten MTK ja keskusta olisivat hyväksyneet sen suunnitelman, jonka silloinen maatilahallituksen pääjohtaja Hemilä yhdessä ministeri Toivo Yläjärven kanssa toi maa- ja metsätalousvaliokuntaan. Sen suunnitelman mukaan olisi hyvin hallitusti maataloutta ja maatalouden rakennemuutosta viety eteenpäin sillä tavalla, että tänä päivänä maatalous olisi paljon varmemmalla pohjalla, kuin se nyt on. (Ed. Korkeaoja: Eikö se ole jo toteutunut?) — Ed. Korkeaoja sanoo, että se on toteutunut, mutta se on toteutunut nyt hallitsemattomasti. Jos sen suunnitelman mukaan olisi menty, se olisi ollut hallittu suunnitelma ja hallittu rakennemuutos. Nyt mennään ajan virran mukana.

Ed. Ryhänen: Arvoisa puhemies! Korvaani tarttui ed. Elon sanonta, kun hän kertoi, että maatalous on saanut sellaisia huomattavia etuja, joita ei ole millään muulla väestöryhmällä. Ed. Elo, me keskustelemme nyt maatalousyrittäjien eläke-eduista.

Ovatko maatalousyrittäjien eläkkeet sellaisia huomattavia etuja, joita ei ole kellään muulla? Tilastojen mukaan maatalousyrittäjien keskieläke on 700 markkaa kuukaudessa. Korostan edelleenkin, että kysymys on sosiaalivakuutuksesta kaikkien eläkkeiden kohdalla. Tämä on lahjomaton totuus. Maatalousyrittäjät maksavat omista eläkkeistään keskimäärin saman suhdeluvun verran, mitä muutkin palkansaajat tai muut yhteiskuntaryhmät omistaan, paitsi että kaikki virkaeläkkeet maksetaan veronmaksajien toimesta.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Kun kuuntelemme tätä keskustelua, tuntuu siltä, että vanhat "hyvät ajat" ovat palanneet. Sosialidemokraattien ryhmän kansanedustajat puolustavat ikään kuin työtätekeviä ja maalaisliitto sitten puolustaa talonpoikaa.

Tämä keskustelu ja sen asenteet eivät ole tästä ajasta. Me olemme nyt EU:n jäseniä, ja kaikille

on toki selvää, että maatalousyrittäjien asema, etenkin pienten ja keskisuurten yrittäjien, on oleellisesti heikentynyt. Rantatonttien myyjät ja metsien parturoijat ovat aivan erikseen.

Todellisuudessa kaupunkiväestön ja maaseudulla asuvien välillä ei ole ristiriitaa. Tässä tilanteessa, jossa valtionvelka on tunnetut sadat miljardit ja meillä on puolen miljoonan työttömyys, meidän tulisi toki etsiä ja tilanne vaatii yhteistyötä myös asenteiden tasolla.

Tosiasia, mikä liittyy tähän, tuhannen markan paine yhtä vakuutettua kohti, on meille selvää, mutta kuuluttaisin kyllä yhteisten asenteiden ja yhteistyön perään tällä hetkellä Suomessa tässä tilanteessa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvist otti tämän asian käsittelyn rinnalle työttömät, heidän elämäntilanteensa ja epätoivonsa. Rinnastus on tietyin osin kyllä ihan perusteltu ja paikallaan. Minä haluan tässä vain todeta sen, että hallitus toden totta kohtelee maataloutta, maaseutua ja työttömiä periaatteessa samalla tavalla. Työmarkkinatuesta hallitus leikkaa satoja miljoonia markkoja. Heiltäkin, jotka työmarkkinatukea saavat, hallitus ottaa pois lapsikorotukset, toisin kuin ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavilta, heiltä ei viedä, mutta heiltä ressukoilta, jotka saavat työmarkkinatukea, heiltä te viette.

Samalla te heikennätte myös alinta työttömyysturvaa tunnetulla tavalla. Myönnän sen, että nämä heikennykset ovat linjassa sen kohtelun kanssa, mikä nyt kohdentuu tämän esityksen mukaan maatalouteen.

Ed. Korkeaoja: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on sävyltään pelottava, ja minusta jokaisen pitäisi tässä tilanteessa miettiä, miten sanansa asettaa. Ei tässä yhteiskunnassa siinä tilanteessa, missä nyt eletään, pitäisi syventää erimielisyyksiä ja kaivautua juoksuhautoihin, ei sen paremmin, onpa kysymys työttömistä tai viljelijöitten ahdingosta. Kyllä valtiovallan tehtävänä, jota mekin täällä edustamme, tulisi olla näiden toivottomien tilanteiden edes jonkin asteinen helpottaminen.

Päivänselvää on se, että maatalouden puolella tilanne tänä päivänä on sellainen, että lukemattomat tekijät yhteenlaskettuina, niin EU-jäsenyyden aiheuttama tulojen romahdus kuin erilaiset hallituksen esitykset, jotka lisäävät maatalouden kustannuksia, lisäävät toivottomuutta ja johtavat, ed. Törnqvist, siihen, että maaseudun toivottomien joukosta tulee uusia edustajia työttömien toivottomaan joukkoon. Minusta silloin, kun me yhdessä pyrimme siihen, että tässä maassa nämä ongelmat ratkaistaisiin, mikään ratkaisu ei ole se, että viljelijöitä ajetaan työttömien ennestäänkin ylipitkään jonoon.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Tässä maassa on todella yli kaksi vuotta työttömänä olleita ihmisiä 60 000, yli vuoden työttömänä olleita 140 000 ja on eri tavoin laskien aktiivimaatiloja 80 000—120 000. Siitä huolimatta, että niillä on maatalouden, maaseutupolitiikan ja muun jalostuksen kannalta, totta kai, suuri merkitys, täytyy muistaa, että te kohtelette eriarvoisesti ihmisiä. Täytyy sanoa, että jos säästöjä joudutaan harrastamaan, niitä on harrastettava eri väestöryhmiin kohdistuen.

Tässä maassa vihdoin alkavat ihmiset uskoa siihen, että maa voi nousta ja voidaan päästä parempaan, ja työttömätkin alkavat huomata, että poiketen edellisestä hallituksesta työttömyys on nostettu kärkiasiaksi, jota yritetään vähentää. Minun mielestäni tässä tilanteessa ei ole kovin hyvä tämä mielialakylvö, mitä te harrastatte, politiikan varjolla tietysti, että levitätte tuskaa onnettomaan maahan, koska maanviljelijöillä on hyvin paljon pelkotiloja, jotka ovat ymmärrettäviä, EU-jäsenyyden vaikutuksesta muun muassa.

Tässä suhteessa täytyy sanoa, että kun sain viime lauantaiaamuna kiuruveteläiseltä maanviljelijältä, sieltä ed. Lämsän lähettyviltä, soiton, niin kyllä se oli paljon asiallisempaa ja paljon kiihkottomampaa keskustelua kuin teidän kanssanne. Hän totesi nämä ratkaisut viime kaudella, kun pantiin maitokiintiöt vapaalle kaupanhinnalle, joita ei kukaan nuori tuottaja voinut ostaa. Samoin annettiin vain rehuviljelijöiden rahastaa korkealla tavoitehinnalla, pantiin rahat kankkulan kaivoon ja jopa virkamiesviljelijöille. Kyllä hän piti kohtuuttomana sitä, että nyt yhtäkkiä sitten ollaan tiiliseinään sopeutumassa. Se tapahtuu hyvin pitkälti teidän jarruttavan asenteenne takia. Eivät viljelijät ole olleet ollenkaan tässä asiassa niin lyhytnäköisiä kuin te olette olleet edunvalvojina.

Ed. Elo: Rouva puhemies! Käytän puheenvuoron, kun ed. Pekkariselta sen saan tästä.

Rouva puhemies! On oikeastaan tragikoomista se tapa esimerkiksi, millä entisen hallituksen ministeri Mauri Pekkarinen tekee politiikkaa täl-

lä hetkellä. Väärin on säästetty, väärin on työllistetty nykyisen hallituksen toimesta, mutta totesin jo aikaisemmin eräässä keskustelussa, että väärät ovat ihmiset myös puhumassa tästä. He ovat ihmisiä kuten ed. Mauri Pekkarinen, hyvin keskeinen hallituksen ministeri, joka oli aiheuttamassa tämän katastrofin, jonka jälkiä me nyt yritämme korjata täällä eduskunnassa.

Sosialidemokraatit lupasivat vaalitaistelun aikana, että me otamme kaikki väestöryhmät mukaan talouden säästötalkoisiin, myös maatalousyrittäjät. Näin on tapahtunut. Uskon, että Suomen kansa on varsin tyytyväinen siihen tapaan, että kaikki joutuvat osallistumaan säästötalkoisiin. Sen ulkopuolelle eivät nyt jää myöskään maatalousyrittäjät, joita keskusta on tähän asti varjellut.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! En jatka pitemmälle ed. Elon kanssa, vaikka se on mielenkiintoista keskustelua. Ed. Elo tietää, mikä oli se katastrofi, joka 90-luvun alussa elettiin. Se oli hurja pudotus hullun elämän jälkeen. Me nostimme Suomen siitä rajuun talouden nousuun vuoden 93 lopusta lähtien, niin nopeaan nousuun, että Suomen talouden kasvu on ollut Euroopan nopeinta kasvua viime aikoihin saakka. Nyt kasvu näyttää jo hiljentyneen erilaisten toimien seurauksena, joihin Lipposen hallitus on tarttunut.

Minä sanon ed. Elolle ja miksei muillekin vielä, että suuri ero edellisen hallituksen ja tämän hallituksen välillä on se, että te toden totta ette jaa säästötaakkaa koko kansan harteille, vaan kohdennatte säästönne niille, joiden puolustusvoima on kaikkein heikoin. Otatte sieltä, mistä on helpointa ottaa ilman, että äläkkä ja meteli nousee kohtuuttoman korkealle. Näinhän te teette. Te ette jaa taakkaa koko kansan harteille. Keskusta tulee tämän syksyn aikana myös tässä salissa osoittamaan, miten taakan jaon tulee kohdentua koko kansan harteille.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elo totesi, että nykyinen hallitus ottaa kaikilta väestöryhmiltä. Minä kysyn, paljonko hallitus ottaa esimerkiksi edustajilta Elo, Kallis jne. Vastaus on: ei penniäkään, mutta antaa meille kyllä aika paljon. Tässä tapauksessa hallituksen linjan pitäisi olla sellainen, että aloitetaan ylhäältä ja tullaan niin alas kuin on tarvetta. Nyt menetellään kyllä valitettavasti päinvastoin, ed. Elo. Lähdetään alhaalta ja tullaan ylöspäin niin pitkälle kuin on tarvetta.

Puhemies: Muistutan, että keskustelu käsittelee siis maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:ää.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on todellakin ehkä menty asiasta aika lailla sivuunkin, mutta tietenkin maatalous koskee meitä jokaista. Jos ajatellaan ihmisten perustarpeita tai niitä tarpeita, joista viimeiseksi voi tinkiä, niitä on varmaan syöminen ja toisaalta tässä ilmastossa katto pään päälle. Siinä mielessä se kuva, että maatalous olisi pitkällä tähtäimellä erityisen uhattuna, ehkä on vähän liioiteltu. Luulen, että ruuan tuottajista on aina tarvetta. Ongelmat, joista nyt keskustellaan, ovat sopeutumisongelmia siitä todellisuudesta, jossa kuviteltiin, että rahaa on jaettavaksi vaikka kuinka paljon, tilanteeseen, jossa maatalous joutuu sopeutumaan EU:n myötä ja muutenkin uudella tavalla realistisesti arvioituun taloudelliseen todellisuuteen. Luulen, että jos jollain ammatilla tai työllä on tulevaisuutta, niin varmasti elintarvikkeiden tuottamisella tulee aina sitä olemaan.

Ed. Salo: Arvoisa puhemies! Maatalousyrittäjien eläkevakuutusjärjestelmä on syntynyt osana kokonaisratkaisua aikanaan. Nyt, kun Euroopan unionin jäsenyyden myötä on solmittu kotimainen tukipaketti, joka on avattu, ja sen lisäksi on nyt otettu käsittelyyn maatalousyrittäjien eläkevakuutusmaksun valtionosuuden pienentäminen niin, että yrittäjien eläkevakuutusmaksu merkittävästi nousee, niin tässä tilanteessa näen tämän esityksen kohtuuttomana. Olisi erinomaisen asianmukaista kuitenkin hyväksyä se, että entinen malli olisi käytössä.

Ed. Lämsä: Arvoisa puhemies! Tosiaan tässä on sivuttu maataloutta monelta kulmalta, mutta ihan tästä asiasta haluan vielä tuoda esille sen, että jos hallituksen tavoittelema säästö 600 miljoonaa markkaa tulee toteutumaan, niin tämä eläkejärjestelmä tosiaan kaatuu. Se tietää sitä, että myös viljelijöiden omamaksuosuus häviää pois eläkejärjestelmän tuotoista. Se tietää sitä, että kun nyt on 215 000 viljelijäeläkkeensaajaa ja vajaat 150 000 vakuutettua, niin nämä tulevat hyvin suurelta osin kansaneläkejärjestelmän piiriin. Kun valtion on joka tapauksessa näille 215 000 eläkkeensaajalle turvattava eläke, niin todellista säästöä valtiolle ei kuitenkaan tule, jos tämä järjestelmä tuhotaan. Eli viljelijöiden omavastuuosuus poistuu tätä kautta. Tämäkin täy-

tyy nyt huomioida, kuinka merkittävästä asiasta on kysymys myös valtiontalouden kannalta, eli todellista säästöä ei tapahdu, jos järjestelmä romuttuu.

Ed. Perho toi esille sen, mitä sosiaali- ja terveysvaliokunnassakin käsiteltiin, budjetissakin olevan vetoomus, että ensi vuonna tullaan tätä asiaa tarkastelemaan siltä pohjalta, että tämä eläkejärjestelmä ei romutu. Minusta tämä on lähtökohta jatkossa, että voitaisiin tästä 450 miljoonasta markasta vastedes luopua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Huuhtanen ed. Lämsän kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos ei voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Gustafsson, Hassi, Heinonen, Hellberg, Helle, Huotari, Häkämies, Hämäläinen, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Kanerva, Kantalainen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Korhonen R., Koski V., Koskinen H., Koskinen J., Koskinen M., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Laaksonen, Lahtela, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lindén, Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Löv, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Niinistö, Nikula, Norrback, Ojala O., Ojala R., Paasio, Partanen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rantanen, Rask, Rauramo, Roos, Rosendahl, Saarinen, Saario, Salolainen, Savela, Skinnari, Soininvaara, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vehkaoja, Viitamies, Viitanen, Viljamaa, Virtanen, Vokkolainen, Vähänäkki ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karjula, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Kuoppa, Kääriäinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Ranta-Muotio, Rehn, Ryhänen, Räsänen, Saari, Salo, Smeds, Takkula, Tennilä, Vanhanen, Vihriälä, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Anttila S-L., Enestam, Halonen, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Ihamäki, Kalliomäki, Karhunen, Laakso, Lax, Leppänen P., Linnainmaa, Nurmi, Nyby, Ojala A., Olin, Paasilinna, Penttilä, Pesälä, Pietikäinen S., Puhakka, Pykäläinen, Rimmi, Rinne, Saapunki, Sasi, Seppänen, Suhola, Tahvanainen, Tiuri, Vehviläinen, Veteläinen, Viinanen ja Wahlström.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 34. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi sotilasavustuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 105/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain 36 ja 40 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 120/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laeiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain 1 §:n ja evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 116/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet (muutos min. Heinosen osalta)

Ainoa käsittely
Valtioneuvoston kirjelmä VN 3/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtioneuvoston kirjelmä, joka sisältää muutokset valtioneuvoston jäsenten 21 päivänä huhtikuuta 1995 ilmoitettuihin hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitettuihin selvityksiin sidonnaisuuksista ministeri Heinosen osalta. Valtiopäiväjärjestyksen 38 b §:n mukaan eduskunta ei tee päätöstä kirjelmän johdosta.

Keskustelua ei synny.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksista vuonna 1996

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 114/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 17/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Ed. Tahvanainen merkitään läsnä olevaksi.

---

11) Hallituksen esitys laiksi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 57/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa. Lakiehdotuksen mukaan puolustusvoimat huolehtisi tiettyjen puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilön sanottuun palvelussuhteeseen liittyvien rikosten tutkinnasta samoin kuin turvallisuus- ja valvontatehtävistä sotilaallisen maanpuolustuksen alalla. Laissa ehdotetaan li-

säksi säädettäväksi poliisin tehtäviä suorittavan virkamiehen toimivaltuuksista, poliisitoimintaa varten ylläpidettävistä henkilörekistereistä ja rekisterin pidosta.

Lakiehdotus on tullut ajankohtaiseksi uuden poliisilain säätämisen myötä. Lokakuun alussa voimaan tulleen poliisilain perusteella on välttämätöntä säätää lailla poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa. Tähän saakka puolustusvoimien poliisitoiminnasta on säädetty pelkästään asetuksella ja tällöinkin varsin suppeasti viittaamalla pääasiassa poliisia koskeviin säädöksiin.

Käsittelyssä oleva hallituksen esitys on myös poliisitehtävien ja niihin liittyvien toimivaltakysymysten osalta laadittu osittain viittaamalla poliisilain, esitutkintalain ja pakkokeinolain säädöksiin sen ohella, että tarpeellisia säännöksiä on kirjoitettu itse lakiehdotukseen.

Hallintovaliokunnan saaman tiedon mukaan puolustusvoimissa on vuosittain tutkittu noin 6 000 sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta tai rikkomusta. Pääosa näistä on ollut vähäisiä, rikostutkinnallisesti yksinkertaisia ja seuraamuksiltaan kurinpitomenettelyyn johtaneita. Pääesikunnan tutkintaosaston tutkittavaksi on vuosittain tullut noin 200 asiaa. Valiokunnalle esitetyn tiedon mukaan vakavien rikosten ja yleensäkin kuolemaan tai ruumiinvammaan tai huomattaviin vahinkoihin johtaneissa rikos- tai onnettomuustapauksissa puolustusvoimat ovat pyytäneet poliisin virka-apua.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi puolustusvoimien oikeutta toimittaa esitutkinta myös sellaisen henkilön osalta, joka on jo ehtinyt kotiutua varusmiespalveluksesta. Valiokunta katsoo, että kyseinen tutkinta soveltuu luonteeltaan hyvin puolustusvoimien suoritettavaksi silloin, kun tutkinta suoritetaan välittömästi tai lyhyehkön ajan kuluttua varusmiespalvelun päättymisen jälkeen.

Lakiehdotus laajentaa puolustusvoimien tutkintaa myös puolustusvoimien palveluksessa olevien siviilihenkilöiden tekemiksi epäiltyihin sellaisiin rikoksiin, joilla olisi lakiehdotuksessa ilmenevät yhtymäkohdat puolustusvoimiin. Valiokunta on päätynyt puoltamaan myös tätä laajennusta hallituksen esityksessä ilmenevistä syistä. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota puolustusvoimien hallussa olevan materiaalin vajauksiin ja näihin tapauksiin liittyviin mahdollisiin väärinkäytöksiin. Nämä tapaukset on lähtökohtaisesti aina tutkittava perusteellisesti.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että puolustusvoimien tehtävästä ja toiminnan luonteesta johtuvista erityisistä syistä puolustusvoimilla on pääosin nykyisen kaltainen oma poliisitoiminta myös jatkossa. Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, että menettely ei ole täysin ongelmaton. Valiokunta muistuttaa, että sama kysymys liittyy myös poliisihallintoon tutkittaessa poliisin toimesta poliisin tekemiksi epäiltyjä rikoksia. Tämä kysymys on ollut erikseen selvitettävänä, ja siitä on valmistunut työryhmän mietintö, jossa poliisin tekemien rikosten esitutkintaa johtamaan esitetään ulkopuolista virallista syyttäjää ja tutkintaa suorittamaan päällystötason poliiseja.

Käsittelyssä olevan lakiehdotuksen osalta on syytä todeta, että tutkinnan suorittava pääesikunnan tutkintaorganisaatio on suoraan pääesikunnan alaisena erillään muista johtosuhteista ja niistä joukko-osastoista, joissa tapahtuneita rikoksia ja rikkomuksia se tutkii. Rikostutkinnan riippumattomuutta varmistaa myös se, että asia on lakiehdotuksen mukaan aina mahdollista siirtää poliisin tutkittavaksi, jos tutkinnan puolueettomuuteen saattaisi kohdistua epäilyjä.

Hallintovaliokunta on lisäksi tehnyt lakiehdotukseen ja sen perusteluihin joukon täsmennyksiä, jotka osaltaan lisäävät yleistä luottamusta puolustusvoimissa tapahtuvan esitutkinnan asiallisuuteen. On myös syytä todeta, että puolustusvoimien poliisitoiminta ei kuulu sotilaskäskyasioiden piiriin, joten toiminnan ylin valvonta kuuluu puolustusministeriölle ja siten puolustusministerin parlamentaarisen vastuun piiriin.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksen valiokuntakäsittelyssä on erityistä huomiota kiinnitetty tietosuojaa ja oikeusturvaa koskeviin kysymyksiin. Puolustusvoimien poliisitoimintaa varten pidettäviä henkilörekistereitä ja tietojen saantia muilta viranomaisilta koskevat säännökset ovat olleet varsin niukat ja puutteelliset. Näitä säännöksiä on nyt otettu käsittelyssä olevaan lakiin, ja samalla on poikettu siitä periaatteellisesti oikeana pidettävästä tavoitteesta, että säännökset tulisi kirjoittaa tietoja luovuttavaa viranomaista koskevaan säädökseen. Tähän liittyen hallintovaliokunta edellyttää lausumassaan hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin tietoja luovuttavien viranomaisten oman lainsäädännön tarkistamiseksi tarpeellisilta osin.

Hallintovaliokunnan mietintöön sisältyvä toinen perustelulausuma koskee käsittelyssä olevan lain soveltamisen seurantaa. Erityistä huomiota valiokunta edellyttää hallituksen kiinnittävän

asianosaisten oikeusturvaan ja tietosuojaan rikostutkinnassa liittyviin kysymyksiin, tutkittavien rikosten laatuun, toimivaltuuksien käyttöön ja mahdollisiin päällekkäisyyksiin poliisin tehtäviin nähden.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on lakiehdotukseen ja sen perusteluihin tehnyt useita täsmennyksiä, joissa on otettu huomioon myös perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan lausunnoissa esitetyt näkökohdat.

Puolustusvoimien poliisitehtävien suorittamista säätelevään 1 §:ään liittyy myös kysymys puolustusvoimien ja poliisin yhteistoiminnasta. Valiokunta katsoo mietinnössään, että sekä yhteistoiminnasta että tehtävien siirtämistä koskevasta päätöksenteosta on tarpeen säätää hallituksen esitykseen sisältyvää muotoilua tarkemmin. Niinpä valiokunta ehdottaa, että 1 §:n 2 momentti saisi seuraavan sanamuodon: "Asian laadun vaatiessa 1 momentissa tarkoitettu tehtävä suoritetaan yhteistoiminnassa poliisin kanssa. Jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus sitä edellyttää, tehtävä on siirrettävä kokonaan poliisin suoritettavaksi."

On syytä todeta, että poliisin tutkittavaksi tulee saattaa myös poliisin erityisosaamista ja -tekniikkaa vaativien rikosten tutkinta. Puolustusvoimien oman poliisitutkinnan osalta valiokunta ehdottaa, että telekuuntelu ja televalvonta rajattaisiin selkeästi kokonaan pois. Tästä on ehdotus 4 §:ssä, jossa se siis ehdotetaan rajattavaksi pois.

Puolustusvoimien käyttöön jää tekninen tarkkailu ja tekninen kuuntelu. Tätä koskevaan 5 §:ään liittyen valiokunta pitää tärkeänä, että puolustusministeriö antaa vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomuksen teknisen kuuntelun käytöstä, jolloin eduskunta osaltaan saa mahdollisuuden arvioida soveltamiskäytäntöä.

Hallintovaliokunta katsoo, että tutkinnan puolueettomuuden vaatimus edellyttää asian siirtämistä poliisin johdolla tutkittavaksi ainakin silloin, kun ensinnäkin puolustusvoimien poliisitehtävää suorittavan virkamiehen epäillään poliisitehtävässä taikka muutoin syyllistyneen rikokseen, toiseksi, kun puolustusvoimien poliisitehtävää suorittavan virkamiehen suoranaisessa esimiesasemassa olevan henkilön epäillään syyllistyneen sellaiseen tekoon, jonka muutoin tutkisi puolustusvoimien poliisiorganisaatio, ja kolmanneksi, kun kyseessä on muuten laadultaan tai yhteiskunnalliselta merkitykseltään sellainen puolustusvoimia koskeva asia, joka tutkinnan riippumattomuuden varmistamiseksi tai korostamiseksi on suoritettava puolustusvoimien ulkopuolisen viranomaisen toimesta.

Valiokunnan ehdottamassa muodossa 1 §:n 2 momentti turvaa myös poliisin ja puolustusvoimien tiedonkulun siten, että poliisilla on oikeus saada haluamansa tiedot puolustusvoimien tutkittavana olevasta rikoksesta. Näin poliisi voi omalta osaltaan arvioida yhteistoiminnan tai tutkinnan siirtämistä koskevaa tarvetta.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on ottanut asianmukaisesti huomioon perustuslakivaliokunnan esittämät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset, joten lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Valiokunta tähdentää kuitenkin perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten perusoikeuksien turvaamista käytännön toiminnassa. Lakiehdotuksen säätämiselle ei hallintovaliokunnan käsityksen mukaan ole myöskään Euroopan ihmisoikeussopimuksesta johtuvaa estettä.

Todettakoon, että hallintovaliokunta on tehnyt lakiehdotukseen täsmennyksiä myös ottaen huomioon Euroopan neuvoston piirissä solmitun yksilöiden henkilötietoja automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskevan yleissopimuksen määräykset.

Lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että lakiehdotuksen käsittely hallintovaliokunnassa tapahtui hyvässä ja erityisen kiitoksen ansaitsevassa yhteisymmärryksessä. Selkeänä tavoitteena hallintovaliokunnan jäsenillä oli kiireellisestä aikataulusta huolimatta saada aikaan mahdollisimman hyvä lainsäädäntö asiassa, jolla on laajaalaista yhteiskunnallista merkitystä ja johon liittyy merkittäviä kansalaisen tietosuojaa ja oikeusturvaa koskevia kysymyksiä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena sekä puoltaa sen hyväksymistä valiokunnan ehdottamin muutoksin ja kannanotoin.

Ed. Tiuri merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustusvoimien erityisluonne varmasti puoltaa erikoista ja hallituksen esityksen mukaista lähestymistapaa. Valitettavasti vain erittäin paljon on tämänkin lain käsittelyn

aikana otettu yhteyttä lähinnä niiden taholta, joiden omaisia on kohdannut tapaturma tai kuolemantapaus puolustusvoimien palveluksessa asevelvollisuuden aikana. Tutkinnan puolueettomuuteen ja asioiden käsittelyn puolueettomuuteen valitettavasti ei näissä yhteydenotoissa aina ole voitu luottaa. Tässä suhteessa tämä poikkeusjärjestely on todella aika poikkeuksellinen siihen nähden, että Suomessa on perinne, että korppi ei korpin silmää nokkaise, joka on valitettavasti aika syvään kansan ennakkokäsityksiin juurtunut. Toivoisin, että valiokunnan näkemyksen mukaan todella seuranta, joka on lausumaksi kirjattu, korostuisi oikeusturvan kannalta ja että nimenomaan ylipäänsä puolustusvoimien erityisen poliisitoiminnan erillislainsäädännön tarpeellisuus harkitaan todella vakavasti kyseenalaistaen se myös jatkossa.

On tärkeätä, että kun on vähänkin tutkinnan puolueettomuudessa ongelmia ja kysymyksenasettelua, niin aina asia siirrettäisiin poliisin tutkittavaksi.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle haluan todeta, että silloin jos puolustusvoimissa tapahtuu kuolemantapaus, tutkinnan suorittaa aina poliisi. Näin on ollut aikaisemmin ja näin on tämänkin lain mukaan. Hallintovaliokunta on tätä puolta erityisesti korostanut, mutta todellakaan puolustusvoimien poliisi ei ole tutkinut niitä tapauksia, joissa on kuolemasta ollut kyse.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asia on todella niin kuin hallintovaliokunnan puheenjohtaja Väistö puheenvuorossaan totesi, että tässä myös ensimmäistä kertaa tavallaan mitataan lainsäädännön suhdetta perusoikeusuudistukseen. Kuten ed. Väistö kertoi, hallintovaliokunta on tältäkin osin eräitä muutoksia perustuslakivaliokunnan esityksestä tehnyt.

Sen sijaan minua hieman ihmetyttää, kun luen puolustusvaliokunnan tästä asiasta antamaa lausuntoa, jossa valiokunta muun muassa toteaa, että tämä lakiehdotus on ongelmallinen Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten valossa, ja kuitenkin sekä perustuslakivaliokunta että hallintovaliokunta päätyivät toisenlaiseen lopputulokseen. Kun tällaisia lausuntoja annetaan, jotka koskevat perusoikeuksia tai kansainvälisten sopimusten tulkintaa, niin valiokuntien on kyllä siinä työssä oltava äärimmäisen tarkkoja ja tehtävä hyvin laaja ja kattava asiantuntijoiden kuuleminen. Yhden kenties jotakin asiaa painottavan asiantuntijan kuuleminen ei varmastikaan riitä. Silloin voi tapahtua tällaisia kömmähdyksiä, joihin puolustusvaliokuntakin on syyllistynyt päätyen muun muassa loppujen lopuksi esittämään koko lakiehdotuksen uudelleen valmistelua. Kuten hallintovaliokunnan yksimielinen työ osoittaa, siihen ei kuitenkaan tarvetta ollut.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pikkuisen hämmästytti puheenvuoroissa se, että on sanottu, että tämä laki tuli jollakin tavalla kiireellisesti. Lakia on hyvässä hengessä valmisteltu pari vuotta, ja niin kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan ed. Häkämiehen esityksestä kävi ilmi, tämä on ollut perustuslakivaliokunnassa erittäin perusteellisessa harkinnassa ja siellä todettu tarpeelliseksi. Näin ollen voidaan sanoa, että lakia on käsitelty kyllä varsin perusteellisesti ja hyvin.

Haluaisin myös kiinnittää huomiota siihen, että ed. Rajamäki esitti epäilyksen siitä, onko puolustusvoimien tutkinta puolueetonta. Ainakin allekirjoittanut luottaa siihen, että se on varsin puolueetonta, ja pidänkin tätä lakia erittäin tarpeellisena.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerille on huomautettava, että ministerillä ei ollut oikeaa tietoa. Tämän lain mukaan on mahdollista puolustusvoimien sisällä suorittaa esitutkinta, vaikka olisi kysymys murhasta tai taposta. Käytännössä ne on siirretty aina poliisin tehtäviksi, mutta laki mahdollistaa tämän, eikä asia ole niin kuin ministeri sanoi.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa on perusteltua säätää lain tasolla eikä ainoastaan asetuksella, kuten tähän asti on tehty. Uuden poliisilainkin perusteella se on suorastaan välttämätöntä.

Valiokunnan mietintö saatiin laajan keskustelun ja moninkertaisen asiantuntijakuulemisen jälkeen hiottua yksimieliseen muotoonsa, jossa niin perustuslakivaliokunnan kuin puolustusvaliokunnan näkemykset on otettu kiitettävästi huomioon. Laki on nyt toimiva kokonaisuus, joka lähtee puolustusvoimien tarpeista ja samalla ottaa huomioon yksittäisen henkilön oikeusturvan.

Puolustusvoimilla on vaativa tehtävä muun muassa maan turvallisuuden takaamisessa. Puolustusvoimien turvallisuustehtävien alaa ei laissa

laajenneta nykyisestä. Lakiin on kirjoitettu tehtävät saman sisältöisinä kuin niitä on jo vuosikymmenet hoidettu. Menettelytavatkin ovat samoja, eli hyvin toimiva käytäntö on saamassa lain tason.

Keskustelua valiokunnassa herätti suojelupoliisin ja puolustusvoimien tehtävien osittainen päällekkäisyys. Käytännössä ei kuitenkaan ongelmia ole syntynyt. (Ed. Rajamäki: Lakkautetaan poliisi!) Suojelupoliisin mukaan tehtävät pystytään tulevaisuudessakin hoitamaan järkevästi, sillä ehdotettu laki ei rajoita suojelupoliisin toimivaltaa sotilaallisen maanpuolustuksen alalla.

Rikostutkinnan riippumattomuus nousi yhtenä asiana esille valiokunnassa. Pääesikunnan tutkintaorganisaatio on suoraan pääesikunnan alaisena riippumaton niistä tahoista, joissa tapahtuneita rikoksia ja rikkomuksia se tutkii. Puolustusvoimat voi aina siirtää asian poliisin tutkittavaksi, jos tutkinnan puolueettomuuteen saattaisi kohdistua epäilyjä, kuten jo valiokunnan puheenjohtajakin hyvin toi esille. Poliisin osalta vastaava menettely ei ole mahdollinen. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies voi vaatia tutkintatoimia poliisilta puolustusvoimissa tapahtuneista rikkomuksista. Puolustusministeriö on korostanut, että tutkintatehtävissä on tarvittaessa aina tukeuduttu ja tullaan jatkossakin tukeutumaan poliisiin. Tämän haluan erityisesti osoittaa ed. Rajamäelle. On tietenkin selvää, että rikosepäilyjen kohdistuessa poliisiin rinnastettavissa tehtävissä palvelevaan puolustusvoimien virkamieheen esitutkinnan toimittaa poliisi.

Henkilörekisterit ovat aina hyvin herkkä asia. Siksi valiokunta paneutuikin hyvin perusteellisesti asianomaisiin kysymyksiin. Puolustusvoimien poliisitoimintaa koskevissa henkilörekistereissä on noudatettu poliisin henkilörekisteriasetuksen säännöksiä. Nyt käsiteltävänä olevaan lakiin henkilörekistereitä ja rekisterin pitoa koskevat säännökset on otettu mahdollisimman kattavasti. Laissa olevat säännökset vain vahvistavat jo noudatetun käytännön. Kansainväliset sopimukset, erityisesti tietosuojasopimus ja henkilörekisterilaki, on otettu laissa huomioon.

Valiokunta on vielä käsittelynsä aikana halunnut tarkentaa säännöksiä, jotta minkäänlaisia epäselvyyksiä ei pääse syntymään. Puolustusvoimien rekisterinpito on huomattavasti suppeampaa kuin poliisin, tosin eräiltä osin yksityiskohtaisempaa.

Puolustusvoimien osalta kaikista rekistereistä säädetään laissa. Lakiin sisältyvät myös säännökset henkilörekisterin tietojen poistamisesta, ja siitä on hyvin selkeästi sanottu myös mietinnössä, kuten puheenjohtajamme jo toi esille. Poliisin osalta tietojen poistaminen säädetään edelleenkin asetuksen tasolla eli toisin kuin puolustusvoimien kohdalla.

Haluan itse omalta osaltani kiittää valiokunnan jäseniä ja erityisesti puheenjohtajaa rakentavasta hengestä valiokunnan työskentelyn aikana. Lain käsittely oli vaativaa, mutta antoisaa. Uskon, että saavutettu tulos antaa hyvät toimintamahdollisuudet puolustusvoimille toteuttaa poliisin tehtävää puolustusvoimissa samalla varmistaen maamme turvallisuuden.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taina ja edelleen nyt hallintovaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Dromberg sanoivat sen, mitä valiokunnassakin väitettiin, että tähän mennessä aina yleensä kuolemaan tai vakavaan ruumiinvammaan taikka huomattaviin vahinkoihin johtaneissa rikos- ja onnettomuustapauksissa puolustusvoimat on pyytänyt poliisin virka-apua. Tiedossa kuitenkin on tapauksia, hyvin vakavia, jopa kuolemantapauksia onnettomuuden kautta, joissa näin ei ole tapahtunut. Siksi omasta esityksestäni tämä muutettiin siihen muotoon, että "saadun tiedon mukaan", mutta tämä tieto ei ole täysin pitävä, eli tämän haluan oikaisuna todeta, että näin ei valitettavasti ole aina tapahtunut eikä jatkossakaan ilmeisesti tule täysin aina tapahtumaan.

Ed. P o l v i : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevassa esityksessä laiksi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa hallitus esittää, että puolustusvoimat huolehtisi tiettyjen puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilön sanottuun palvelussuhteeseen liittyvien rikosten tutkinnasta sekä turvallisuus- ja valvontatehtävistä sotilaallisen maanpuolustuksen alalla. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi puolustusvoimissa poliisin tehtäviä suorittavan virkamiehen toimivaltuuksista sekä poliisitoimintaa varten ylläpidettävistä henkilörekistereistä.

Aikaisemmin puolustusvoimien poliisitoiminnasta on säädetty varsin suppeasti pelkästään asetuksella ja viittaamalla pääosin poliisia koskeviin poliisilain säännöksiin. Puolustusvoimien ja poliisin yhteistoimintaa rikostutkinnassa koskevat säännökset ovat puuttuneet.

Hallituksen esitys laiksi poliisitehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa on valmisteltu

ennen perusoikeusuudistuksen voimaantuloa, niin kuin täällä jo on aikaisemmin todettu. Useimpien kuultujen asiantuntijoiden lausuntojen mukaan hallituksen esitykseen sisältyy useita kansalaisten perusoikeuksien kannalta kyseenalaisia säännöksiä.

Lausunnossaan hallintovaliokunnalle puolustusvaliokunta piti lakiehdotusta keskeneräisenä ja katsoi, että siihen on tehtävä varsin perustavanlaatuisia muutoksia, ja esitti myös harkittavaksi, onko tarpeelliset muutokset käytettävissä oleva aika huomioon ottaen mahdollista ja tarkoituksenmukaista tehdä valiokunnassa vai onko syytä palauttaa asia kokonaan uuteen valmisteluun. Lakihan oli tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1.10.95 eli samanaikaisesti uuden poliisilain ja poliisin henkilörekistereistä annetun lain kanssa.

Perustuslakivaliokunta puolestaan edellytti omassa lausunnossaan tehtäväksi esitykseen useita muutoksia. Lakiehdotuksen merkittäviä puutteita oli mm. tiedonsaantia, rekisteröintiä ja tietojen luovuttamista koskevissa säännöksissä. Lisäksi hallituksen esitys oli muutenkin kohtalaisen huonosti valmisteltu, oikeastaan terminologiaa myöten, johon valiokunnassa tehtiin useita korjauksia.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi nykyisestään puolustusvoimien oikeutta toimituttaa esitutkinta myös sellaisen henkilön osalta, joka on jo ehtinyt kotiutua varusmiespalveluksesta. Lisäksi puolustusvoimat saisi oikeuden tutkia puolustusvoimien palveluksessa olevien siviilihenkilöiden tekemiksi epäillyt sellaiset rikokset, joilla olisi lakiehdotuksessa määritellyt yhtymäkohdat puolustusvoimiin. Toimialan laajennus nykyiseen verrattuna on siten merkittävä. Mikäli oikein ymmärsin ed. Drombergin edellisen puheenvuoron, hänellä oli eri kuva asiasta.

Valiokunta päätyi kuitenkin puoltamaan kumpaakin laajennusta, tosin täsmentäen puolustusvoimien esitutkintaoikeuden kotiutuneiden varusmiesten osalta siihen, että tutkinta suoritetaan välittömästi tai lyhyehkön ajan kuluttua varusmiespalvelun jälkeen, jolloin ajallinen läheisyys on merkittävä.

Käsittelyssä olevan asian kannalta on tärkeää arvioida, voidaanko nyt säädettävällä lailla riittävästi turvata tutkinnan luotettavuus ja samalla asianosaisten oikeusturva puolustusvoimien suorittamassa sisäisessä esitutkinnassa. Muun muassa laillisuusvalvontaa suorittavien taholta tutkinnan puolueettomuuteen suhtauduttiin varsin kriittisesti varsinkin silloin, kun kysymyksessä ovat ylempiarvoisten upseerien epäillyt rikokset. Kyseinen asia on tietenkin ajankohtainen tällä hetkellä myös siitä syystä, että parhaillaan keskustellaan myös poliisin tekemiksi epäiltyjen rikosten tutkinnan uudelleenjärjestelyjen tarpeellisuudesta.

Tietojen luovuttamista muiden viranomaisten rekistereihin koskevat säännökset on otettu nyt lakiin ja nimenomaan tähän lakiin poiketen siitä yleisestä periaatteesta, että kyseiset säännökset tulisi kirjoittaa tietoja luovuttavaa viranomaista koskevaan säädökseen. Valiokunnan mietintöön sisältyy asiaa koskeva lausuma. Toivottavasti se aikanaan johtaa myös toimenpiteisiin säännösten tarkastamiseksi ja sijoittamiseksi niille kuuluvaan paikkaan.

Periaatteellisena lähtökohtana on pidettävä, että poliisin tehtävät hoidetaan yleensä poliisiorganisaatioon kuuluvien toimesta, jolloin tehtävien hoito säilyy varmimmin parlamentaarisen valvonnan piirissä. Samalla vältetään tehtävien hoidon päällekkäisyys ja mahdolliset toimivaltaepäselvyydet. Vain erityisistä syistä ja rajatulla alueella täsmällisesti määriteltyjä poliisitehtäviä voidaan ehkä kestävästi perustellen antaa myös muiden viranomaisten hoidettaviksi.

Siinä määrin nyt käsittelyssä oleva esitys on rimaa hipova, että vähin, mitä voidaan vaatia, on valiokunnan mietintöön sisältyvä ponsi. Siinä edellytetään hallituksen huolehtivan lain soveltamisen ja sen toimivuuden seurannasta, jolloin huomiota on erityisesti kiinnitettävä asianosaisten oikeusturvaan ja tietosuojaan rikostutkinnassa, toimivaltuuksien käyttöön ja mahdollisiin päällekkäisyyksiin poliisin tehtävien kanssa ja on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.

Kun valiokunnan puheenjohtaja omassa puheenvuorossaan varsin seikkaperäisesti esitteli valiokunnan käsittelyssään tekemät lukuisat muutokset ja täsmennykset hallituksen esitykseen, ei niitä ole syytä toistaa. Tyydyn pelkästään toteamaan, että tehdyillä muutoksilla esitystä parannettiin siinä määrin, että olin myös valiokunnassa valmis sen hyväksymään.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun lähestymistapani tähän asiaan on hyvin samanlainen kuin ed. Polvella, kommenttini on hyvä kytkeä juuri siihen, mitä ed. Polvi sanoi, sitä toistamatta. Nimittäin kiinnitän erikoisesti huomiota siihen — ja nyt siis säädetään lailla poliisin tehtävistä puolustusvoimissa — että kun asiaa käsiteltiin valiokunnassa,

niin 28 pykälästä vain 12 on nyt käsittelyssä hallituksen esityksen mukaisina. Kaikki muu muuttui tämän käsittelyn aikana.

Tämä kuvaa äärimmäisen hyvin sitä tarvetta, mikä on ollut säätää tästä asiasta lailla eikä hoitaa tätä asetusteitse. Nimittäin juuri niin kuin ed. Polvi äsken sanoi, varsin monessa asiassa liikutaan perusoikeuksien rajamailla. Todella pitkällisen viilauksen tuloksena taisi käydä niin, että tietyt puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluvien asiantuntijoitten keikat nousivat 5—6 kappaleeseen valiokunnassa tämän prosessin aikana, mikä lienee poikkeuksellista. Enpä tämän kahdeksan ja puolen vuoden ajalta muista vastaavaa aikaisemmin tapahtuneen. Tämä kuvaa myös sitä, että valiokunnasta tuli lainvalmistelukunta, mikä ei liene kuitenkaan ihan tavanomaista lainsäädäntötyössä. Eduskunnan roolin pitäisi olla jotakin muuta. Kun on juuri käynyt niin, kuin ed. Polvi sanoi, että viilaus tuotti sen tuloksen, mikä nyt on, niin olkoon sitten näin.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Polvelle haluan sanoa vain tarkennuksena, että tarkoitin turvallisuustehtäviä, jotka nyt kuuluvat tämän lain mukaan puolustusvoimille. Ne ovat olleet aikaisemmin jo vuosikymmenet puolustusvoimien tehtävinä, ja ne jatkuvat samanlaisina myös tämän lain myötä. En puhunut näistä muista asioista, jotka todellakin laajentavat tätä.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eräiden muidenkin täällä käytettyjen puheenvuorojen ja vastauspuheenvuorojen käyttäjien tapaan, vaikka en ole valiokunnassa tähän asiaan perehtynyt, mutta niiden tietojen mukaan, mitä mietintöjä ja lausuntoja lukemalla olen saanut, aikamoisia epäilyksiä on herättänyt tämän lain kiireellisyys ja myös sen sisältöä koskevat asiat.

Muutama vuosi sitten, taitaa olla runsas kymmenen vuotta sitten, sotatuomioistuimet lakkautettiin ja sotaväessä tehdyt rikokset tulivat tuomittaviksi yleisessä tuomioistuimessa. Ainoastaan kurinpito- ja ojennusrangaistukset jäivät puolustusvoimien omina ratkaisuina tehtäväksi. Tässä suhteessa olisi tuntunut loogiselta, että myös rikokset, jotka kuuluvat yleisessä rikoslaissa lueteltuihin rikoksiin, olisi tutkittu poliisiviranomaisten toimesta. Koska erityistuomioistuimesta on pyritty ja päästy pois, niin pitäisi myös alkuvalmistelun olla tältä pohjalta.

Myös ihmetyttää, ettei puolustusasiainvaliokunnan kannanottoja ihmisoikeussopimuksesta ja asian keskeneräisyydestä ole otettu onkeen. Hyvin laaja duubio on väestön keskuudessa siitä, että todellakaan ei suljetussa yhteisössä varsinkaan siellä työskentelevien keskinäisiä asioita tutkittaessa ehkä sitä objektiivisuutta löydy, mihin on totuttu luottamaan poliisiviranomaisten kysymyksessä ollen.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ensinnäkin on todettava, että kovin suurta muutosta siihen käytäntöön, mikä on sotilasviranomaisten ja poliisin yhteistyössä ollut aikaisempina vuosina, ei ole tämän lain mukana tullut. Jossain määrin tehtäväkenttä tietysti armeijan tutkijoilla on laajentunut.

Erääseen seikkaan haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota. Se on tullut keskustelussa jo aikaisemmin esillekin. Taisi olla ed. Mikkola, joka puuttui asiaan. Se on, että riittävän täsmällisesti ei tässä laissa ole määritelty niitä tutkimuksia, jotka siirretään poliisin tutkittavaksi. Se jää tietyllä tavalla harkinnanvaraisuuteen, ja vaikka minä uskon, että tässä ei suuria ongelmia käytännössä tule, siinä mielessä tämä laki on hiukan hapero. Joskus saattaa, kun laissa ei ole sitä selkeästi määritelty, tulla sellainen tilanne, jossa asiaan kohdistetaan arvostelua.

Mitä tulee sitten siihen, pitäisikö poliisin tutkimien rikosten, virkavirheiden ja myös puolustusvoimissa tapahtuneitten rikosten tutkinta siirtää ulkopuoliselle tutkijalle, olen kyllä ehdottomasti sitä mieltä, että näin pitää tapahtua. Kummassakin on virkahierarkia. He ovat myös upseereita, jotka ovat tutkijoina armeijassa ja pääesikunnassa. Myös poliisin puolella olisi parempi, että ulkopuolinen tutkintaelin ainakin selvästi kansaa kuohuttavat tapaukset tutkisi sillä tavalla, että siinä ei olisi poliisilla osaa eikä arpaa. Se herättäisi suurempaa luottamusta. Ja olen sitä mieltä, että se olisi sekä poliisin että myös puolustusvoimien osalta parempi ratkaisu yleisen hyväksynnän vuoksi. Aina tunnetaan epäluuloa, sillä ei korppi toisen korpin silmää noki.

Ed. Rajamäki taisi sanoa ehkä aivan oikeinkin, että on hankalaa itse tutkijalle ja myös poliisiorganisaatiolle, jos kovin paljon tutkitaan omasta toimesta.

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Täällä ovat aika oleelliset asiat tulleet jo esille. Voin yhtyä niihin puheenvuoroihin, joita varsinkin edustajat Polvi ja Pulliainen pitivät, ja myös siihen, mitä valiokunnan puheenjohtajakin on esit-

tänyt, ei siihen minulla mitään huomauttamista ole. Haluan lähteä liikkeelle valmistelusta.

Ensinnäkin lain valmistelu on ollut tai ainakin laki on annettu presidentin esittelyssä kovasti myöhässä. Tämähän on päivätty 17. heinäkuuta, kesällä. Siinä on ollut esittelevänä ministerinä Iiro Viinanen, ja sääolosuhteista johtuen se on ollut silloin jo pahasti myöhässä, koska laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10. Eduskunnalle tämä on annettu 6.9., siis vain noin runsaat kolme viikkoa ennen, kuin lain piti tulla voimaan. Se on ehdottomasti myöhässä.

Onko tämä hallituksen vika? Hallitus siitä vastaa ja tietysti asianomainen ministeri, mutta voidaan kysyä myös valmistelukunnalta. Tämähän on valmisteltu puolustusministeriössä virkatyönä. Onkohan se ollut siellä myöhässä? Mutta ehdottomasti tämä on ollut myöhässä. Siitä ei päästä mihinkään.

Valmistelu on ollut puutteellista. Perusoikeudet tulivat voimaan 1.8. Lain valmistelusta voi päätellä, että niitä ei ole otettu huomioon. Jo kun tämä hallituksen esitys on tullut, silloinhan eivät olleet perusoikeudet voimassa, mutta silloin kun se on annettu eduskunnalle 6.9., perusoikeudet ovat olleet jo. Tässä ei niitä ole otettu asianmukaisesti huomioon, niin kuin käy ilmi. Tämä olisi pitänyt tietysti valmistelussa ottaa huomioon.

Tyypillistä siis on, mitä puolustusvaliokunta sanoo viimeisessä kappaleessaan: "Saatujen asiantuntijalausuntojen perusteella puolustusvaliokunta pitää lakiehdotusta keskeneräisenä ja katsoo, että siihen on vielä tehtävä varsin perustavanlaatuisia muutoksia. Hallintovaliokunta harkinnee, onko nämä käytettävissä oleva aika huomioon ottaen mahdollista ja tarkoituksenmukaista tehdä valiokuntakäsittelyssä vai joudutaanko asia palauttamaan uuteen valmisteluun." Siis aika selkeää tekstiä.

Nyt voidaan tietysti kysyä, tarvitaanko tätä lakia ollenkaan. Täällä on sanottu, että tämä laki täytyy olla. Tätä lakia ei tarvitse olla meidän lainsäädäntömme mukaan välttämättä. Tämähän perustuu uuteen poliisilain 50 §:ään, jossa sanotaan, että poliisin toiminnasta puolustusvoimissa voidaan säätää. Jos tätä ei ole, silloin esitutkintaa ei voida tehdä puolustusvoimien toimesta ollenkaan, rikostutkintaa, eikä myöskään sitä valvontatehtävää, tarkkailutehtävää, ennalta ehkäisevää toimintaa, joka tulee laista puolustusvoimista. Siellähän on pitkä tehtäväkenttä, mikä puolustusvoimilla on. Siellä on tarkkailu- ja valvontatehtävä. Sitä voidaan tehdä, mutta siinä ei ole poliisivaltuuksia, jos ei tätä lakia ole.

Tarkoitan tällä vain sanoa, että laki ei ole pakollinen, mutta silloin ei siinä valvontatehtävässä ole poliisivaltuuksia eikä esitutkintaa voida suorittaa lainkaan puolustusvoimien sisällä. Nyt on nähty tarkoituksenmukaiseksi antaa tämä laki, mutta nämä valmisteluheikkoudet siinä on.

Periaatteellisena kysymyksenä täällä on kysytty, onko oikein, että puolustusvoimissa on, siis suhteellisen suljetussa organisaatiossa, rikoksen esitutkinta. Lain 1 §:n 1 ja 3 kohdissa selostetaan, mitkä rikokset siellä tutkitaan, ja on kysytty, onko oikein, että tehdään esitutkinta suljetussa järjestelmässä sen itsensä toimesta, vai ei. Tästähän on esitetty voimakkaita kannanottoja. Eduskunnan oikeusasiamies on selvästi lausunut, että suuntaus on toisenlainen. Kun poliisiin kohdistuu rikostutkinta, se pyritään ulkopuolisella organisaatiolla hoitamaan, ja kansainvälinen järjestelmä on tällainen. Myöskin poliisijärjestöt, saa sanoa lähes kokonaisuudessaan, ovat sitä mieltä, että — jos heiltä kysytään — oikeampi järjestelmä olisi, että rikoksia ei puolustusvoimien sisällä tutkittaisi. Tämä oli se pääsääntö. Poliisin ylin johto on ilmoittanut, että tämä ei olisi ongelma. Puolustusvoimien sisällä on noin 6 000 rikostapausta vuodessa. Tästä olisi mielestäni erotettava ne tapaukset, jotka ovat ns. kurinpitomenettelyn alaisia, sisäistä toimintaa. Se olisi eri asia.

Tämä periaatteellinen lähestyminen voidaan nähdä tietysti monella tavalla. Puolustusvoimat voi itse sanoa, että esitutkinta on tarkoituksenmukaista ja he pystyvät sen tekemään paremmin ja se on myöskin puolustusvoimien erään tyyppisissä rikoksissa, jotka kohdistuvat esimerkiksi aseisiin tai varikkoihin, pitkälti turvallisuuskysymys. Mutta toisaalta sitä voisi lähestyä puolustusvoimien kohdalta niinkin, että sanotaan, että me haluamme nimenomaan, että me emme itse niitä rikoksia tutki, ettei aseteta meille varjoa siitä, olemmeko me puolueettomia ja muuta, koska puolustusvoimat on tietyllä tavalla suljettu laitos, vaikka se on paljon yhteiskuntaan avautunut. Se voisi sanoa, että me emme halua sitä tehdä vaan haluamme mieluummin, että ulkopuoliset sen tekevät.

Tätä voidaan lähestyä tietysti molemmista näkökulmista. Henkilökohtainen näkökulmani on lähempänä kyllä sitä, että ihan puolustusvoimien ja koko tämän yhteiskunnan toimivuuden kannalta voisi olla parempi, että esitutkinnat suoritettaisiin normaalin poliisitoiminnan toimesta jnp.

Hyvin laaja ja tietysti turvallisuuspoliittinen kysymys on ennalta ehkäisevä tarkkailutoiminta. Tässähän toiminta, jossa puolustusvoimille annetaan poliisivaltuudet, on osittain suojelupoliisin kanssa päällekkäistä. Nyt täytyy muistaa, että tämä toiminta ei koske lainkaan rikoksia tältä alueelta, vaan ennalta ehkäisevää toimintaa. Missä ja kuinka laajasti tarvitaan poliisivaltuuksia, on tietysti toinen kysymys, jota kannattaa harkita. Valiokunta on lausumassa juuri kiinnittänyt näihin seikkoihin huomiota, niin että tämä selvitettäisiin paremmalla ajalla, kiireettömästi jnp. Voidaan sanoa, että eihän näissä nykyaikana ole kauhean suurta ongelmaa, mutta me teemmekin tätä myös niitä aikoja varten, jolloin on poikkeuksellinen tilanne. Jos on hiukan kriisiä ja muuta, niin nämä asiat ovat erilaisia.

Haluan henkilörekisterin kohdalta, josta täällä on jo käyty keskustelua, puuttua yhteen henkilörekisteriin. Se on 11 § eli ns. turvallisuusrekisteriin. Teksti kuuluu valiokunnan esittämässä muodossa: "Turvallisuustietorekisteri on pääesikunnan tutkintaosaston käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri, johon saa kerätä ja tallettaa tietoja, jotka ovat tarpeen sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvan laittoman tiedustelutoiminnan tai sotilaallisen maanpuolustusta tarkoitusta vaarantavan laittoman toiminnan estämiseksi."

Siis tähän saadaan kerätä henkilötietoja tapauksista, jotka eivät ole rikoksia, vaan kyseessä on ennaltaehkäisevä toiminta. Tässä on tietty harmaa vyöhyke. Valiokuntahan on asiantuntijoiden kuulemisen jälkeen aika laajasti selostanut perusteluissaan sitä, mitä tällä pykälällä tarkoitetaan taikka mitä sillä ei tarkoiteta. Hallituksen esityksessä se on erittäin puutteellinen, se ei sano mitään. Ensisijaisesti tällä on tarkoitettu ulkomaalaistoimintojen tarkkailua ja, niin kuin sanotaan, käytännön tapausten kautta esiin tulevia ongelmia tässä tarkkailutoiminnassa.

Haluan kiinnittää tässä kohtaa ehdottomasti huomiota siihen, mitä ei valiokunnan mietintöön ole kirjattu sinänsä: Niin sanottujen mustien listojen muodostaminen tämän kautta on kiellettyä, siis tiettyjen henkilöryhmien rekisteröiminen abstraktisella tasolla niin, että niistä voisi tulla tämmöinen ongelma. Tätä sillä ei missään nimessä tarkoiteta vaan tarkoitetaan tietyllä tavalla konkreettisempaa toimenpidettä.

Kysytään, onko tällä merkitystä. Meillähän on vakiintuneet olosuhteet. Meillä voi olla monenlaisia olosuhteita. Vuosien aikana yhteiskunnassakin tilanteet muuttuvat, ja tämä on tärkeä seikka mielestäni.

Toinen tärkeä seikka, miksi tähän kannattaa kiinnittää huomiota, on se, että lain 22 §:ssä säädetään luotettavuustiedoista. Toisin sanoen kun puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen palvelukseen valitaan henkilöitä, heistä pyydetään luotettavuuslausunnot. Nimenomaan 11 §:n rekisteri on silloin käytössä eli katsotaan, löytyykö rekisteritietoja näistä henkilöistä. Turvallisuustietorekisteri on hyvin tärkeä myös sillä tavalla — siis tässä kohtaa se kynnys, milloin siihen joudutaan — koska rekisteritiedot pääsääntöisesti ovat rekisterissä 25 vuotta, siis hyvin pitkän ajan.

Kaiken kaikkiaan totean, kuten ed. Pulliainen, että kun oli 28 pykälää, niistä 16:ta muutettiin, eli eduskunta muuttui asiassa kyllä valmisteluelimeksi aika paljon. Me olemme lainsäädäntöelin emmekä valmisteluelin. Asiassa on vaaransa, vaikka tätä valiokunnan puheenjohtaja ja sihteeri tarmokkaasti tekivät. Kun tehdään liian paljon muutoksia tai joudutaan tekemään kovin paljon muutoksia, on pidettävä silmällä, säilyykö punainen lanka, tuleeko epäyhtenäisyyttä, tuleeko jostakin muutoksesta johtuvaa uutta muutettavaa ja saadaanko kaikki kontrolloitua riittävällä tarkkuudella. Tämä on se kysymys, joka on tärkeä. Sen vuoksi on olemassa valmistelu ja me kuulemme valiokunnassa asiantuntijoita ja tarkastelemme sitä. Tässä tavallaan nyt vasta se on siinä kunnossa, jolloin sanottaisiin, että se olisi valmis annettavaksi. Totta kai se on nyt hyvin perusteellisesti käsitelty, ja uskon, että se on kunnossa, mutta vaaroja on yleensä olemassa silloin, kun joudutaan kovin paljon rakenteita muuttamaan.

Lopuksi totean, että kaiken kaikkiaan tässä muodossa, kuin asia on eduskunnassa — vaikka suhtautuminen on ollut kriittistä — asia on tullut mielestäni kohtuulliseen kuntoon.

Vielä totean yhdestä seikasta: Olemme valiokuntana todenneet, että me emme lakia saa 1.10. voimaan, jolloin asetus kumoutui tältä osin. Tämä on siinä mielessä selvä parannus, että asia on lain tasolla. Tietysti en ole keneltäkään kuullut, mitä toimenpiteitä asia aiheutti puolustusvoimissa. Sen tietysti aiheutti, ettei ole poliisi- ja esitutkintamahdollisuutta sinä aikana lainkaan, kun ei laki ole voimassa 1.10. jälkeen vieläkään.

Toinen on tietysti mielenkiintoinen asia ja parlamentaarisen kysymyksen paikka, kun on vielä ministerikin paikalla: Mitä tietorekistereille on

tehty, jotka ovat tällä hetkellä puolustusministeriön käytössä? Niillähän ei ole siis lainsäädäntöpohjaa. Ovatko ne olleet suljettuna? Ovatko ne käyttämättöminä? Jos ministeri tietää vastauksen, niin voi sen antaa. Tämä on tietysti parlamentaarista valvontaa myös meidän osaltamme, miten menetellään sillä välin, kun ei ole sitä lainsäädäntöä voimassa, joka on tarpeellista asian hoitamiseksi.

Kaiken kaikkiaan olen valmis sanomaan sen, mitä eduskunnassa on jo sanottu, että valiokunnan puheenjohtaja ja sihteeri ja tietysti valiokunnan jäsenetkin ovat parhaansa tehneet asian eteenpäin saamiseksi. Suuria poliittisia kiistoja asiassa ei ole ollut, vaan olemme toimineet siinä suhteessa yksimielisesti. Tietysti hieman erilaisia näkökulmia on ollut.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun puolustusministeri on paikalla, olisi kiinnostavaa hänelle tehdä kysymys — johon hän varmaan antaisi vastauksen kysymättäkin. Minkä vuoksi lakiesitys on niin kiireellinen ja minkä vuoksi se on niin keskeneräisenä eduskuntaan tuotu, kuten ed. Pulliaisen ja monen muun puheenvuoroista on kuultu? Olisi kiva ja mielenkiintoista tietää, onko lakiesitys hallitussopimuksessa, minkä perusteella se haluttaisiin viedä mahdollisimman nopeasti eduskunnassa läpi? Vai onko tämä, mitä eniten epäilen lain keskeneräisyyden ja monen pykälän muutostarpeen vuoksi, edellisen hallituksen eli porvarihallituksen tekemä esitys, jonka uusi puolustusministeri antoi mennä nopeasti eduskuntaan? Huono valmistelu kuultaa läpi ja kuvastaa hyvin sitä lainvalmistelutasoa, mitä porvarihallitus harjoitti. Vai onko asialla peräti puolustusministerin mielestä ollut kiire? Silloin olisi mielenkiintoista tietää, minkä vuoksi, kun niin paljon epäilyksiä lain puolueettomuuteen tai tasapuolisuuteen on kohdistettu.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Tässä yhteydessä on jälleen kerran syytä huomauttaa, että vastauspuheenvuorojen tulee olla oikaisuja taikka kommentteja siihen puheenvuoroon nähden, johon vastauspuheenvuoro on pyydetty.

Ed. Vähänäkki esitti kysymyksiä ministeri Tainalle. Ministeri Taina vastannee.

Puolustusministeri T a i n a: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Vähänäkille voin todeta sen iloisen asian, että porvarihallituksen valmistelijat ovat aivan samoja kuin viiden puolueen hallituksen valmistelijat. (Ed. Vähänäkki: Kuka on antanut ohjeet?) Virkamiehet eivät ole tällä välin vaihtuneet yhtään mihinkään.

Laki liittyy poliisilakiin, joka eduskunnassa käsiteltiin viime kaudella. Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että olisi ehkä ollut parempi, että esitys olisi käsitelty samassa yhteydessä, koska asia on oleellisesti siihen liittyvä. Näin ei kuitenkaan jostain syystä ole tapahtunut. Syytä siihen en tiedä, vaan esitys on jäänyt tehtäväksi myöhemmin.

Asiantuntijoiden mukaan lain piti tulla voimaan 1.10.1995, josta syystä esitys kesällä eduskunnalle annettiin. Se on tietenkin edustajien oma näkemys, onko valmistelutyö ollut huonoa vai ei, tai olisiko se muuttunut pidemmällä valmistelulla. Käsitykseni mukaan asia oli valmisteltu melko hyvin, mutta olen nyt saanut havaita, että eduskunnassa on siitä löydetty puutteita muun muassa perusoikeuksiin liittyen. Mielestäni eduskunta on nyt tehnyt erittäin hyvää työtä, kun on täydentänyt lakiesitystä.

Perustuslakivaliokunta tietenkin tutkii kaikki eduskuntaan tulevat lait perusoikeuksien näkökulmasta. Epäilenpä, ettei tämä ole ensimmäinen eikä viimeinen laki, jossa uusien perusoikeuksien jälkeen tehdään pykäliin täsmennyksiä. Siinä mielessä olen tyytyväinen täällä tehtyyn työhön.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tietenkin totuuden nimessä täytyy sanoa, että kyllä valiokunta joutui tekemään aika paljon työtä lain eteen ja muutoksia sinne tuli. Mutta täytyy myös kiittää siitä yhteistyöstä, mikä oli puolustusministeriön ja myöskin oikeusministeriön virkamiesten kanssa valiokunnassa, koska heidän yhteisellä työllään me pystyimme korjaamaan perustuslakivaliokunnassa esille tulleet puutteet ja ne, mitkä me huomasimme valiokunnassa. Toivottavasti nyt, kun tässä kerran ei ole mitään poliittisia intohimoja, pystymme kaikki kuitenkin sen tehtävän saamaan suoritetuksi puolustusvoimissa asiallisesti tämän lain pohjalta. Toki kaikessa lainsäädännössähän voi olla aukkokohtia, kun sitä joudutaan näin jälkikäteen tekemään, mutta sitä varten me olemme täällä, että ne muutokset tuodaan, jos ne todella käytännössä aiheuttavat hankaluutta.

Toinen varapuhemies: Tässä replikoinnissa kiinnitän vielä huomiota siihen, että eduskunnan työjärjestys kertoo aika tarkasti, mitä vastauspuheenvuoron sisällön täytyy olla. Toivottavasti edustajat ottavat sen huomioon.

Ed. Myllyniemi: Herra puhemies! En epäile nyt enkä myöhemminkään, ettei puolustusvoimat tutkisi omat asiansa erinomaisen hyvin ja puolueettomasti, mutta toki on tosiasia se, että poliisikin ehtisi tutkia ne asiat, mitkä puolustusvoimissa tällä erää ovat heidän itsensä tutkittavia, ainakin vakavimmat asiat, niin kuin nyt tulee todellisuudessa tapahtumaankin, mutta vielä ehkä enemmänkin kuin tätä nykyä. Se vain johtaisi siihen, että puolustusvoimien tutkinta jouduttaisiin lopettamaan kokonaisuudessaan, ja se ei ole hyvä puolustusvoimien kannalta. Kyllä siellä täytyy tämmöistä taitoa ja kokemusta olla ehkä pahempiakin aikoja varten.

Tosiasia on kuitenkin se, etteivät niin poliisin kuin puolustusvoimienkaan itsensä suorittamat tutkimukset ole olleet puolueettomia. Poliisin ja puolustusvoimien tekemisiä on nimittäin tutkittu huomattavasti paremmin kuin tavallisten ihmisten kohdalla. Kun poliisi tai puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluva on syyllistynyt rikokseen, hän on suorastaan huonommassa asemassa kuin sanoisinko tavallinen rikoksentekijä.

Herra puhemies! Vaikka asia ei tähän välttämättä kuulu, niin ei minulla olisi mitään sitä vastaan, että poliisin tekemisiä tutkisi muu viranomainen kuin poliisi itse. Mutta asiat selviävät vielä entistä huonommin, jos näin tulisi tapahtumaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aikaisemmin olin sitä mieltä, että olisi hyvä, että poliisin ja myöskin puolustusvoimien osalta tutkinnan suorittaisi muu kuin sisäinen tutkinta. Kun ed. Myllyniemi sanoi, että poliisi ja puolustusvoimat tutkivat vielä huolellisemmin kuin normaalissa tapauksessa, jos kysymys on omassa joukossa tapahtuneista rikoksista, niin ei kysymys ole, ed. Myllyniemi, tästä. Kysymys on siitä, mikä on yleinen mielipide ja luottamus tutkintaan. Minäkin tiedän, että näin varmasti tapahtuu, ja poliisi tekee sen, samoin kuin puolustusvoimissa erittäin tarkasti. Mutta valitettavasti kansalaisten keskuudessa on epäluottamus siihen aina, jos samasta perheestä on tutkija kuin tutkinnan kohdekin. Tämä voitaisiin helposti, niin kuin Yhdysvalloissa on ja monessa muussa paikassa, hoitaa sillä tavalla, että poliisin osalta olisi ulkopuolinen tutkintaryhmä. En minä tarkoita, että he olisivat sellaisia tappajia kuin televisioelokuvissa näkyy, missä he ovat suorastaan pelättyjä, kun he tulevat paikalle. Eihän tästä voi olla kysymys. Mutta kuitenkin yleinen luottamus silloin säilyy paremmin, jos on ulkopuolinen tutkija.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ed. Aittoniemen kanssa todellakin samaa mieltä siitä, että asiaa pitäisi käsitellä siltä kannalta, mitä ihmiset ajattelevat puolueettomuudesta. Toistan vielä edelleenkin sen, että poliisi ja puolustusvoimat tutkivat omiensa asiat huomattavasti tarkemmin kuin kenenkään muun osalta. Se jopa johtaa puolueettomuuden vääristymiseen rikoksen uhria kohtaan eräissä tapauksissa. Vielä toistan, että ei ole mitään estettä siitä, miksei tutkintaa voisi järjestää eri tavalla kuin tällä hetkellä on esimerkiksi poliisin osalta.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen samaa mieltä kuin ed. Myllyniemi siitä, että puolustusvoimat varmasti tutkii hyvin perusteellisesti esille ottamansa tapaukset. Yksi asia, mikä ei tässä keskustelussa ole ollenkaan tullut esiin, on se, että 16 hallituksen esityksen 28 pykälästä on pantu melkoisesti uuteen uskoon sen takia, että puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilöstön yksityisyyden suoja oli jätetty täysin retuperälle hallituksen esityksessä. Nyt kun tulivat perusoikeusuudistukset ja hallitusmuodon muutokset kesällä voimaan, niin miten olisikaan tämän lain kanssa käynyt, jos eivät perusoikeusuudistukset olisi ollenkaan tulleet voimaan? Siinä olisi todellakin jäänyt armeijan palveluksessa olevan henkilöstön oikeudet ehkä kokonaan huomioon ottamatta, vaikkakin olisi voitu viitata Euroopan ihmisoikeussopimuksiin. Nyt ilmeisesti joku on onneksi mennyt omaan miinaansa. Kun pitää säästölakeja saada voimakkaasti lävitse, sen takia perusoikeusuudistus lyötiin äkkiä lävitse, mistä tässä laissa henkilökunnalle tuli selviä etuja.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Valiokunnan yksimielisyys saavutettiin sillä, että ehdotetun lain mukainen menettely on tässä vaiheessa perusteltua. Totesimme, että tämä ei välttämättä ole ongelmatonta, kuten ei poliisihallinnonkaan osalta. On kuitenkin huomattava, että pääesikunnan tutkintaorganisaatio on suoraan pääesikunnan alainen. Se on siis erillään puolustusvoi-

mien muista johtosuhteista ja myös erillään niistä joukko-osastoista, joissa tapahtuneita rikoksia ja rikkomuksia se tutkii.

Toiseksi kiinnitän huomiota siihen, että valiokunnan ehdottamassa muodossa 1 §:n 2 momentti velvoittaa joka tapauksessa puolustusvoimia itseään suorittamaan perusteellisen harkinnan siitä, tulisiko julkiseen puolueettomuuteen kohdistumaan arvostelua, jos puolustusvoimat itse suorittaisi kyseessä olevan rikoksen esitutkinnan, sekä muutoinkin arvioimaan tehtävän suorittamisen siirtämistä poliisille. Tässä tulee esille myös yhteistoiminnan tarve.

Vielä haluan, arvoisa puhemies, tuoda esille sen, että nyt ehdotetussa 2 §:n muotoilussa poliisin tehtäviä puolustusvoimissa hoitavat pääesikunnan tutkintaosaston virkamiehet, jotka ovat saaneet tähän tehtävään koulutuksen, ja puolustusvoimien sotilaslakimiehet. Erikseen näistä sitten lähemmin säädetään asetuksella, samoin koulutuksen osalta.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Herra puhemies! Lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä on toki paikallaan keskustella lain valmisteluun liittyvistä asioista. Kun muun muassa ed. Polvi aikaisemmin sanoi, että tämä on kohtuullisen heikosti valmisteltu, niin täytyy sanoa, että hän kyllä käytti varsin lievää ilmaisua. Itse sanoisin, että tämä on poikkeuksellisen heikosti valmisteltu lakiesitys. Se ilmenee, niin kuin täällä on tullut ilmi, muun muassa siitä, että tätä ei saatu aikaiseksi siinä ajassa kuin oli tarkoitus eli lokakuun alusta voimaan saatettavaksi. Toisaalta runsaasti yli puolet pykälistä on kirjoitettu enemmän tai vähemmän uudestaan. Myös perustelut ovat pitkät ja hyvin monipuoliset. Ehkä on paikallaan todeta niin kuin ed. Pulliainen totesi, että 8,5 vuoden aikana en minäkään muista näin heikosti valmisteltua esitystä täällä käsitellyn.

On myös todettu, että puolustusvaliokunnan lausunto on vähän ihmeellinen. Totean siihen, että puolustusvaliokunta käsitteli hallituksen esitystä, ei käsittelyssä nyt olevaa valiokunnan mietintöä. Toisaalta perustuslakivaliokunta lausui, että koko esitys olisi syytä ehkä valmistella uudestaan. Se osoittaa tämän heikkouden myös.

Itse asiasta voin todeta, että valiokunta pääsi yhteisymmärrykseen mietinnöstä, joka sisältää uudelleen kirjoitettuja pykäliä hyvin paljon. Ongelmia tässä kokonaisuudessa on edelleen. Korostankin hyvin keskeisesti valiokunnan mietinnön toista pontta, jossa puhutaan lain toimivuuden seurannan tärkeydestä, asianosaisten oikeusturvasta ja tietosuojasta ja edelleen koko tällaisen erillislainsäädännön tarpeellisuudesta tulevaisuudessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 58/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 101/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys laiksi merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 126/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laeiksi työaikalain sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 127/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Lakialoite laiksi työsopimuslain väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 46/1995 vp (Kantalainen ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kantalainen: Herra puhemies! Uusien työpaikkojen luomisesta, työllistämisestä ja työllistämisen esteistä tässä salissa on puhuttu paljon ja varmasti tullaan paljon puhumaan myöskin tämän jälkeen. Massiivisen työttömyyden vallitessa on toki luonnollista, että tähän yhteiskuntamme kannalta vaikeimpaan ongelmaan etsitään ratkaisukeinoja. Pääministeri Lipposen hallitusohjelmassa työllisyys on keskeisesti esillä, samoin se on esillä jo tehdyissä tämän vuoden lisäbudjeteissa sekä ensi vuoden talousarvioesityksessä.

Viime viikolla eduskunnassa esitelty valtioneuvoston periaatepäätös Suomen työllisyysohjelman edellyttämistä toimista on mittavuudessaan historiallisen haasteellinen. Se on mielestäni oiva avaus työllisyyteen liittyvän ongelmatiikan ratkaisemiseksi. Kyseinen periaatepäätös pitää sisällään joukon merkittäviä linjauksia liittyen esimerkiksi verokiilan kaventamiseen, ja edelleen se korostaa pientyönantajien sekä yrittäjyyden merkitystä.

Työelämän uudistamisen osalta liikkeelle on kuitenkin lähdetty varsin varovaisin askelin. Mielestäni meillä tulisi olla rohkeutta tarttua ennakkoluulottomasti niihin kysymyksiin, jotka pitävät työllistämiskynnyksen korkealla pienten potentiaalisten työnantajayritysten kohdalla. Mikäli niiden varaan lasketaan odotuksia uusien työpaikkojen syntymisestä, tulisi myös työllistämisen edellytyksiä tältä osin parantaa.

Pientyönantajien ongelmatiikka on täysin erilainen kuin suurten yritysten. Mielestäni tämä tulisi huomioida niin työelämän lainsäädäntöä valmisteltaessa kuin myös työehtosopimuksia laadittaessa. Valitettavasti vain nykyisessä kolmikantaisessa neuvottelujärjestelmässä pk-yritysten ääntä ja näkemystä ei juuri kuulla. Niille asetetaan kyllä yleissitovuuden perusteella velvoitteita, mutta sopimusten mukaiset joustot ovat sallittuja ainakin toistaiseksi vain ns. järjestäytyneissä työnantajayrityksissä, joita on vain noin 10 prosenttia kaikista työnantajayrityksistä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön tuoreen tutkimuksen mukaan pahimmat työllistämisen esteet pk-yrityksissä ovat palkan sivukustannukset, työsopimusten joustamattomuus ja ammattitaitoisen henkilöstön puute. Keskeinen työpaikkojen syntymisen este pienissä ja keskikokoisissa yrityksissä on lyhyistä tilauskannoista ja kapasiteettivaihtelusta johtuva varovaisuus. Edellisen korkeasuhdanteen aikana yritykset ottivat runsaasti uutta työvoimaa, jonka vähentäminen laman aikana koettiin erittäin suureksi henkiseksi ja taloudelliseksi rasitteeksi. Uuden työntekijän palkkaaminen on yrittäjälle epävarmassa taloudellisessa tilanteessa riski. Oikean, yrityksen tarpeeseen ja toimintaympäristöön soveltuvan henkilön valinta ei ole pienyrittäjälle helppoa, sillä virheellinen valinta voi osoittautua yrityksen kannalta kohtuuttoman kalliiksi. Investointi tuotantotekniikkaan koetaankin yhä useammin turvallisempana ja halvempana vaihtoehtona kuin investointi henkilöön.

Kun uusia työpaikkoja tarvitaan, on perusteltua alentaa työllistäjän riskiä järjestämällä työelämään tarvittavia joustoja, koska pelkkä talouskasvu tai työvoimapolitiikka eivät takaa työttömyyden riittävän nopeaa alenemista. Työlainsäädäntöä ja työehtosopimuskäytäntöä tulee kehittää niin, että se rohkaisee työllistämään, toisin sanoen pientyönantajien tarpeet ja mahdollisuudet huomioivaan suuntaan. Nykyisel-

lään pk-yrittäjä ei koe olevansa tasavertaisessa asemassa työntekijäjärjestöihin nähden työsopimuslain tulkinnassa ja toteutuksessa, koska yrittäjällä ei ole välttämättä riittävää osaamista eikä mahdollisuutta käyttää alan ammattilaisia tulkitsemassa sopimuksia ja pykäliä.

Keskeisiä toimenpiteitä työllistämiskynnyksen alentamiseksi olisivat määräaikaisten työsuhteiden käyttäminen ilman nykyisiä rajoituksia sekä uusissa työsuhteissa irtisanomisajan lyhentäminen ja korvausvastuun pienentäminen. Irtisanomisajan lyhentämiseenhän viitataan myös tuossa hallituksen antamassa periaatelauselmassa.

Arvoisa puhemies! Tässä työttömyystilanteessa on perusteltua mielestäni väliaikaisesti muuttaa työsopimuslakia kolmen vuoden määräajaksi määräaikaisten työsuhteiden käytön helpottamiseksi ja siten rohkaista pk-yrityksiä työllistämään eli toimia niin kuin lakimuutosaloitteessa on esitetty. Tämän lakimuutosaloitteen vaikutukset tulisi mielestäni kohdistaa uusiin syntyviin työsuhteisiin pienissä, esimerkiksi alle 20 työntekijän yrityksissä, joissa uuden työntekijän palkkaaminen on aina suhteellisesti suurempi riski kuin suuryrityksissä. Tämä antaisi tarpeellisen sysäyksen myös yhä pysähdyksissä oleville kotimarkkinoille. Joustavalla työvoiman käytöllä voidaan samalla helpottaa ylitöiden teettämisen painetta yrityksissä kieltoja tehokkaammin.

Arvoisa puhemies! Rohkenen toivoa, että tässä vaikeassa työttömyystilanteessa voisimme väliaikaisella työsopimuslain muutoksella vaikkapa kokeiluluonteisesti rohkaista pieniä ja keskisuuria yrityksiä ottamaan työllistämisen riski kantaakseen. Uusien työpaikkojen luominen on varmasti tämän päivän tärkein tavoitteemme.

Ed. Enestam merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallituksen taannoin julkaisema työllisyysohjelma ei kohenna työllisyyttä käytännöllisesti katsoen ollenkaan. Työllisyyttä kohentaa vain kulutuskysynnässä tapahtuva kasvu. Se on peruslähtökohta.

Tässä ed. Kantalaisen tekemässä lakialoitteessa on eräs hyvä puoli, mutta valitettavasti hän vain yhdellä sanalla oikeastaan kosketteli tätä ja mielestäni esitteli tämän hyvyyttä siltä pohjalta enemmälti, jolla ei ole paljon merkitystä. Se merkitys on, ed. Kantalainen, ylitöihin liittyvä. Ylitöitä teetetään paljolti sen takia, että ei haluta ottaa korvaavaa työvoimaa, koska siitä on vaikea päästä irti. Toisaalta ylitöiden teettäminen tulee yrittäjälle kalliiksi, se on kallista työvoimaa, mutta ei voida ottaa uusia työntekijöitä, koska niistä on äärettömän vaikea päästä eroon. Tämä on ainoa tässä lakialoitteessa minun mielestäni, joka saattaa jonkin verran kohentaa työllisyyttä. Tätä kautta ylitöiden suma purkautuu, jos sitä jaetaan tavallisille työntekijöille, joista on helppo päästä aikanaan eroon. Mainitsitte kyllä tämän asian yhtenä siellä, mutta minä katson, että se on ainoa, joka tässä lakialoitteessa on sellainen, jonka kautta se voi vaikuttaa, eli ylitöitten jakautuminen ulkopuolelta tulevalle työvoimalle.

Toivottavasti, herra puhemies, tässä on vastauspuheenvuoron aineksia sen verran, että armo käy oikeudesta.

Ed. P r u s t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaisen ja yli 50 muun henkilön allekirjoittama lakialoite mielestäni tähtää vähän toiseen kuin mitä sen perusteluissa ja ed. Kantalaisen puheenvuorossakin tuli esille. Hän perusteli määräaikaisten työsuhteiden ja niiden mahdollisuuksien lisäämistä. Sen sijaan tämä lakialoite lähtee siitä, että irtisanomisaikaa pitäisi muuttaa. Hän mainitsi myös sivulauseessa, että hallituksen työllisyysohjelmaan sisältyy jo työsopimuslain muutos, jolla lyhennetään irtisanomisaikaa. Nyt tämä esitys menisi huomattavasti pidemmälle.

Minusta tuntuu, että tässä nyt työllisyyden varjolla ollaan tekemässä esityksiä, jotka tekisivät maasta sellaisen villin lännen, eikä tässä mietitä ollenkaan sitä, miten turvattomalta tuntuisi työntekijästä, joka on ollut esimerkiksi viisi vuotta ja joka voitaisiin erottaa kuukauden irtisanomisajan puitteissa. Lisäksi korvauksiin ollaan myöskin esittämässä suuria alennuksia, jos irtisanominen tehdään laittomasti. Epäilen kyllä, että tässä tarkoituksena on jokin muu kuin työllisyysnäkökohta, johon ed. Kantalainen puheenvuorossaan viittasi.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime viikolla julkaistussa työllisyysohjelmassahan on jo muutoksia siten tehty, että alle vuoden työsuhteessa voidaan kuukauden irtisanomisajalla irtisanoa työntekijä. Lisäksi siellä todetaan — 9) kohta valtioneuvoston periaatepäätöksessä — että pk-yrityksille kohdistetaan semmoinen kampanja, jotta ne tuntisi-

vat paremmin työlainsäädännön ja sopimusten ehdot. Kyllä minä väitän niin päin, että tässä on aika paljon tietämättömyyttä myös siinä, kun puhutaan kynnyksistä, koska määräaikaisten käyttö on aika joustavaa tänäkin päivänä.

Kaiken lisäksi näin suuri muutos, jos viiteen vuoteen muutettaisiin kuukauden irtisanomisajalla työsuhteen katkaisumahdollisuus, on kuitenkin sen verran radikaali, että kun juuri on kolmikantaisesti sovittu määrättyjä asioita työmarkkinoilla, ei tämmöiseen edes eduskunnan pidä lähteä.

Toiseksi kysymys korvauksista. Korvauksethan lähtevät siitä, että on kysymyksessä laiton irtisanominen. Meillähän on olemassa työsopimuslaissa perusteet, millä perusteilla voidaan ihminen irtisanoa. Jos työnantaja tekee laittomasti sen, sanktio tulee vasta siinä vaiheessa. Missään tapauksessa en suosisi laittomia irtisanomisia.

Ed. Kantalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten odottaa saattaa, totta kai aiheeseen liittyy keskustelua, kun olemme tällaisten perusasioiden kanssa liikkeellä.

Mitä tulee irtisanomiskäytäntöön ja sanktioihin, voi todeta sen, että kun meillä valmistellaan kolmikantaisesti näitä asioita ja nimenomaan suurteollisuuden ja ammattiyhdistysliikkeen yhteistyönä, niin että pienten näkökulmaa siellä ei ole, varsin usein sanktiot ovat pienen yrityksen liikevaihtoonkin nähden todella ylivoimaisia, eli sitä kautta myöskin aiheutetaan ylipääsemättömiä ongelmia pk-yritysten tasolla.

Mitä irtisanomisaikoihin jne. tulee, eihän kukaan halua hyviä ihmisiä päästää pois, mutta mitä me teemme sellaisessa tapauksessa, jos todellakaan esimerkiksi henkilökemiat eivät toimi? Pienissä yrityksissä tämä problematiikka on aivan toisenlainen kuin suurissa, joissa voidaan asioita järjestää.

Mielestäni koko lainsäädäntöä pitäisi lähteä kehittämään niin, että meillä olisi pk-kenttää ajatellen aivan oma, sen mahdollisuudet ja edellytykset tunteva lainsäädäntö ja sääntely tälle asialle kuin se, että nämä tehdään isojen ehdoilla. Tähän on ajauduttu: 36 000 yritystä konkurssiin viimeisten neljän vuoden aikana. Ei siinä mitään, tehdään sitten näin.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Ed. Kantalainen on täysin oikeassa. Itse yrittäjänä neljännesvuosisadan toimineena tiedän täsmälleen, mihin me olemme näissä tilanteissa joutuneet. Meillä on joustoja, mikä koskee vain 10:tä prosenttia työnantajista. Yleissitovuus sitoo kaikki sataprosenttisesti. Meitä on 90 prosenttia työnantajia, jotka emme pääse nauttimaan joustoista. Määräaikaisista sopimuksista siinä muodossa, kuin niitä pk-sektorilla nyt toteutetaan, voitaisiin aika monta työnantajaa pistää linnareissulle ja yritys konkurssiin. Voin nähdä jo sen tulevaisuuden, että kun tästä joskus nousuun lähdetään, pk-yrittäjän olalle koputtelijoita ja oikeuteen haastajia tulee löytymään pitkä rivi.

Ed. Kantalaisen lakiehdotuksessa ei puhuta viidestä vuodesta. Tässä on päivämäärä voimaantulolle auki ja tämä kestäisi vuoden 98 loppuun. Minun Elon laskuoppini mukaan siitä tulee vain kolme vuotta.

Kuukauden irtisanomisaika on aivan kohtuullinen tällaisessa lyhyessä työsuhteessa. Silloin kun minä aloitin yrittäjän urani, työsuhteen irtisanomisajat olivat lyhyempiä ja työelämä oli huomattavasti joustavampaa.

Se, mitä ed. Kantalainen mainitsi, että jos pienessä työpaikassa, jossa on alle 10—20 henkeä, on väärä henkilökemia, ei ole pelkästään sen työntekijän ja työnantajan välinen, vaan se on koko työpaikan ilmapiiriä tulehduttava.

Pidän tätä erittäin kannatettavana ehdotuksena.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Puuttumatta moniin muihin seikkoihin, joihin ed. Kantalaisen puheenvuorossa kajottiin, muutama sana irtisanomisajoista.

Ei yrittäjä välttämättä halua päästä eroon työntekijöistään normaalitilanteessa. Sen sijaan, jos on esimerkiksi lopettamisuhka edessä, toki olisi syytä pienemmällä irtisanomisajalla saada vähentää väkeä. Esimerkiksi kuuden hengen yrityksessä, jos siellä on väkeä, joka on ollut 15 vuotta, heillä on kuusi kuukautta irtisanomisaika. Jos näille kuudelle maksetaan kuuden kuukauden palkka, toki lyhyemmällä irtisanomisajalla voitaisiin ehkä pelastaa sieltä kolme neljä työpaikkaa, jos yritys pystyisi pysymään hengissä suurempien joustojen vallitessa.

Ed. Mähönen: Arvoisa puhemies! En toki ole kiistämässä sitä, etteikö näillä työsuhteen ehdoilla ole jotakin vaikutusta marginaalitapauksissa työn olemassaoloon ja työllistämiseen, mutta toteaisin sen, että on hyvinkin väärin kuvitella, että irtisanomisajoilla kovinkaan paljon työpaikkoja luodaan. Totean vain, että muun muassa talonrakennusalalla ja siihen liittyvillä monilla

sivualoilla on viiden päivän irtisanomisaika, lyhyemmissä työsuhteissa viiden työpäivän irtisanomisaika. Kun tiedämme, että siellä on noin 50 prosentin työttömyys, niin ei se ainakaan mikään automaatio ole työn lisääntymisen suhteen.

Ed. Lahtela mainitsi äskeisessä puheenvuorossaan siitä, että tietämättömyys on tarpeettomankin laajaa yrittäjien keskuudessa. Noin 20 vuoden kokemuksen perusteella allekirjoitan tämän väitteen. Valitettavasti monistakin syistä johtuen tietoisuus jopa tämänhetkisen työlainsäädännön ja työehtosopimusten suomiin mahdollisuuksiin päästä hankalista työntekijöistä irti, tehdä määräaikaisia sopimuksia, on varsin puutteellista ja varmasti osaltaan aiheuttaa moniakin väärinkäsityksiä.

Sen sanoisin noista vahingonkorvauksista, nimenomaan laittomista irtisanomisista tai laittomista työsuhteen purkamisista, että toki tämänkin päivän oikeuskäytäntö ja laki antavat mahdollisuuden tarveharkintaan tai kohtuullisuuden soveltamiseen. Aniharvoissa tapauksissa varsinkin pienissä yrityksissä on tuomittu laittomista työsuhteen purkamisista tai irtisanomisista maksimiaikoja vahingonkorvauksia, esimerkiksi 24 kuukauteen. Ne ovat olleet huomattavasti lyhempiä jo tänäkin päivänä.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Tietenkin keskustelu irtisanomisajoista on ihan paikallaan, vaikka yhdynkin niihin mielipiteisiin, että yleisesti pidetään irtisanomisaikojen pituutta suurempana ongelmana kuin se tosiasiassa on. Mutta toisaalta totuus on niin, että jos yrittäjät, mahdolliset työnantajat, ovat sitä mieltä yleisesti, että sen takia ei lisää palkkatyösuhteita kannata solmia, tämä on sellainen totuus, jota ei voi kiertää. Kiistämättä tämä on totta. Olen itse sen monituisia kertoja todennut. Luulen, että jos tämä käsitys halutaan saada muuttumaan, täytyy tehdä joitakin säännösmuutoksia. Siinä mielessä ed. Kantalaisen lakialoite on eräs keino ratkaista tämä ongelma.

Siis ei auta se, että puhutaan, että käsitys on väärä. Se keskustelu ei johda mihinkään. Tietenkin pitkillä irtisanomisajoilla on ollut myös se merkitys erityisesti aikaisemmin, että ne ovat pakottaneet työnantajia harkitsemaan ja ehkä ovat estäneet pikaistuksissa toimeenpantuja mielivaltaisia irtisanomisia. Siinä mielessä ne ovat olleet hyvä asia, mutta tosiasiassa tänä päivänä jo monen vuoden aikana pitkät irtisanomisajat ovat kääntyneet enemmän työntekijöitä vastaan kuin heidän puolestaan.

Millä tavalla tämä kysymys sitten ratkaistaan, se on kokonaan toinen asia. Ehkä kysymys on paljon syvällisemmistä muutoksista, joita tarvittaisiin, jotta työllistettäisiin. Itse asiassa varmasti työllistämisen esteet ovat enemmän taloudellisella puolella, työn hinnassa, mutta kokonaan ei voi kiistää myöskään työelämän jäykkyyttä. Ehkä meidän pitäisi hyväksyä yhä enemmän se tosiasia, että työtä on vain silloin, kun sitä suoritetaan työn ehdoilla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

17) Lakialoite laiksi metsästyslain 37 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 47/1995 vp (Karjalainen ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Lakialoitteen ensimmäisenä allekirjoittajana muutama saatesana salissa läsnä oleville ja pöytäkirjoihin.

Lakialoitteen tavoitteena on siirtää vesilinnun metsästyksen aloitusaika nykyisestä 20 päivästä elokuuta pysyvästi lauantaipäiväksi. Taustaksi voi sanoa, että aloitteen yhtenä motiivina on sellainen minunkin yleiseksi kokemani kansalaismielipide, joka vallitsee alan harrastajien joukossa.

Tällaisista riistaeläinten metsästyksen aloituspäivistähän on tullut vuotuinen tapahtuma metsästyksen harrastajille ja heidän lähipiirilleen, heidän työpaikoilleen ja oppilaitoksille, niille, joista harrastajat joutuvat nykyisen käytännön mukaan olemaan poissa joko laillisesti tai laittomasti. Hirven metsästyksen osaltahan on siirrytty lauantaina tapahtuvaan aloitukseen. Miksi ei siis vesilinnun metsästyksen osalta?

Tavoite on aloitteessa siis muuttaa lakia siten, että annettaisiin asetuksella mahdollisuus määrätä aloituspäivä lauantaiksi. Tämä aloite ei ota kantaa siihen, kumpi lauantai 20 päivää elokuuta lähimpänä olevista lauantaista on se lauantai vai onko se jollakin systeemillä jompikumpi niistä.

Se selviää varmaan asiantuntijoiden taholta, ja siihen saadaan vinkkejä valiokuntakäsittelyssä.

Herra puhemies! Aloitteen tavoitteena perimmiltään on lisätä tasa-arvoa metsästyksen harrastajien kesken ja poistaa niitä ongelmia, joita nykyinen aloituspäivä aiheuttaa työpaikoilla ja oppilaitoksissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

18) Lakialoite eläinsuojelulaiksi

Lakialoite 48/1995 vp (Viitamies ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

19) Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 6.6.1995 Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoista

Valtioneuvoston selonteko 1/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 16.45.

Täysistunto lopetetaan kello 16.37.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen